

STEV. 17.

LETO IV.

LISTNIK ZA POLITIČNA, GOSPODARSKA IN KULTURNA VPRAŠANJA

Uredništvo in izdajatelj: Okrajni odbor OF Črnomelj. Koševje in Novo mesto - Ljubljana, vsak petek - Odgovorni urednik Tone Gosnik - Uredništvo in uprava: Novo mesto - Cesta komandanta Staneta 25 - Pošta: predaj 33 - Telefon uredništva in uprave 127 - Tekoči račun pri Narodni banki v Novem mestu: 616-T-181 - Letna naročnina 300 din polletna 250 din četrtletna 125 din. Pri naročnikih, ki plačujejo predplačila, se izdajajo št. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100.

Dolenjski list

IV. KONGRES SOCIALISTIČNE ZVEZE SLOVENIJE

Socialistična zveza in vsaka njena organizacija mora postati središče političnega življenja

Prvi dan kongresa so delegati počastili spomin na Borisa Kidriča, izvolili delovno predsedstvo in komisije, nakar so imeli referate tov. Marijan Breclj, Miha Marinko in Boris Kraigher. Drugi dan kongresa so o poročilih razpravljale ločeno tri komisije, zadnji dan pa so sprejeli poročila ter izvolili nov glavni in nadzorni odbor.

Ljubljana, dne 27. aprila. — V soboto ob deseti uri so se zbrali v veliki unijski dvorani v Ljubljani delegati iz vseh krajev Slovenije ter številni gostje na IV. kongres OF — Socialistične zveze Slovenije. Razen 662 delegatov 186 članov glavnega odbora, so prišli na kongres tudi predstavniki Tržaških in Koroških Slovencev ter Slovencev v Italiji.

Nekaj po deseti uri je kongres začel predsednik Socialistične zveze Slovenije tov. Josip Vidmar. V toplih besedah se je uvodoma spomnil prvega sekretarja Osvobodilne fronte tov. Borisa Kidriča, katerega spomin je kongres počastil z enominutnim molkom. Posebna tričlanska delegacija je nato odnesla venec s kongresa k grobnici narodnih herojev. Kongres je nato počastil še spomin umrlega člana Glavnega odbora Ljuzeta Nudorčiča.

V delovno predsedstvo so bili izvoljeni znani politični voditelji Josip Vidmar, Miha Marinko, Franc Leskošek, Jože Rus, Vida Tomšič, Boris Kraigher, Marijan Breclj, Lidija Šentjura, Zoran Polič, Tone Fajfar, Franc Lubej, France Bevk, Janez Hribar, Vlado Krivic, Jože Petejan, Olga Vrabčič, Albert Jakopič in Tine Remškar.

Delegati so soglasno sprejeli predlagani dnevni red in sicer: poročilo o delu fronte med tretjim in četrtnim kongresom, o vlogi Socialistične zveze Slovenije v družbenem upravljanju gospodarstva, o osnovnih nalogah Socialistične zveze na vasi. Razen teh treh referatov je kongres sprejel na dnevni red še poročilo nadzornega odbora, volitve Glavnega in nadzornega odbora ter vprašanja in predloge.

Ko so bile izvoljene še razne komisije, je dobil besedo tov. Marijan Breclj, ki je v poročilu o delu OF med tretjim in četrtnim kongresom med drugim rekel:

»Naš kongres, ki uvaša v slovensko politično življenje Socialistično zvezo delovnega ljudstva, bo svojo nalogo najbolje izpolnil s tem, da bo članstvu in organizacijam Socialistične zveze preprčljivo pokazal nujnost, ohraniti vse slavne tradicije Osvobodilne fronte in jim utrditi prepričanje, da nje delo razširijo in poglobijo v smislu nalog, ki jih terja sedanji čas. Delovne množice v industrijskih krajih, v mestih in vaseh so odločne nadaljevati pot v socializem in se boriti v vsakodnevnem življenju za socialistične odnose na vseh področjih človekovega udeleževanja. Ta vera delovnega ljudstva v stvar socializma in njegova pripravljenost, požrtvovalno razvijati materialne in duhovne pogoje za nadaljnji razvoj socialistične Jugoslavije, bo osnovna opora organizacijam Socialistične zveze, da bodo pod vodstvom Zveze komunistov in tov. Tita uspešno izvrševali svoje odgovorne naloge.

Izredno prisrčno pozdravljen je nato stopil na govorniški oder tovariš Miha Marinko, ki je v svojem obširnem poročilu govoril o izpolnitvi našega gospodarskega sistema, o decentralizaciji gospodarskega upravljanja, o ostankih starega administrativnega akumuliranja. Posebej je poudaril, da je nujno treba zmanjšati proizvodne stroške in tako uravnovesiti stroške naših proizvodov s svetovnimi cenami. Prav tako je poudarjal nujnost ekonomske rentabilnosti ter da morajo naše organizacije obvladati ekonomske probleme. Na koncu je govoril o nalogah Socialistične zveze, o vlogi sindikatov in nalogah komunistov, ki se morajo, kot je dejal, izobraževati in bogatiti svoje znanje, da ga lahko posredujejo množicam delovnih ljudi in da vzbujajo v množicah ustvarjalno pobudo za uresničitev socialističnih ciljev.

Prvi dan kongresa je govoril tudi tovariš Boris Kraigher o osnovni politični nalogi Socialistične zveze na vasi. V svojem govoru je poudaril, da socializem daje več možnosti, da resnično zainteresira kmeta v borbi za socializem skupno z delavskim razredom. Poudaril je nujnost razširitve kmetijskega področja ter skrb za zboljšanje kmetijske proizvodnje in o

važnosti boja proti klerikalnemu vplivu na vasi.

Drugi dan kongresa so delegati ločeno v treh komisijah razpravljali o referatih. V komisiji za politična in organizacijska vprašanja, so poudarili, da mora biti Socialistična zveza kot celota in vsaka njenih organizacij središče političnega življenja. Delegati so mnogo govorili tudi o vzgoji, o kmetijskih Slovincih, o odgovornosti tiska in radia, in drugem.

V drugi komisiji so razpravljali o utrjevanju socialističnih odnosov in delavskega upravljanja. Posebno so poudarili nujnost boja proti birokratizmu v podjetjih, o vlogi sindikatov in drugem. Komisija o kmetijskih vprašanjih je mnogo razpravljala o kmetijsko-gospodarskiholah, ki naj bi postale temelj kmečke izobrazbe, o ljudsko-prosvetnih vprašanjih na vasi, o vprašanju kmečkih žensk. Delegati so poudarili izredno važnost vzgoje in izobrazbe kmečkega človeka.

Tretji dan kongresa so delegati sprejeli poročila komisij in ustrezne sklepe ter izvolili nov glavni in nadzorni odbor.

OB ZAČETKU LETOŠNJIH GRADENJ V BELI KRAJINI

Pobud, načrtov in volje ne manjka - samo če bodo sredstva

Zelja po gospodarskem napredku ni v Beli krajini nič manjša kot drugod, le pogoji za uresničitev so težji. Stoletne gospodarske zaostalosti ni mogoče premagati čez noč. Za to je potreben čas, veliko sredstev in naporov, pa tudi prevzgoja miselnosti, ki je posledica te zaostalosti. Gospodarsko nezainteresiranost, ki je nastala tu pa tam v okraju kot posledica prejšnje zaostalosti, nekaj nepreračunljivih obljub med vojno ter po vojni predvsem zaradi socialnih podpor, je prekinil zgodovinski VI. kongres ZKJ, ki je vili delovnim množicam Bele krajine novega revolucionarnega poleta za gospodarski napredek. Delovni ljudje Bele krajine so spoznali, da je predvsem od njih samih odvisen gospodarski napredek in da morajo najprej do kraja razviti svoje lastne sile, šele nato pa računati na pomoč od drugod. Čeprav tega delovnega poleta pri množicah ponekod še danes ne razumejo posamezni komunisti v Beli krajini, ki so se živeli v stare načine komandiranja in postavljanja od zgoraj, je Socialistična zveza delovnih ljudi kot celota razgibala ljudi ob raznih gospodarskih vprašanjih. Obširni delovni načrti občin in okraja so plod pobud delovnih ljudi, ki so jih dali preko svoje množične organizacije. Res je, da samo načrti in dobra volja še ni vse, kar je potrebno za gospodarski napredek. Za začetek zadostuje tudi to, računajoč pri tem, da se bodo našla seveda potrebna sredstva. Na tej osnovi je sestavljen letošnji okrajni načrt gradenj, ki so ga že začeli uresničevati.

O slabih prometnih zvezah v Beli

krajini smo že večkrat pisali v našem listu, prav tako o šolskih stavbah, ki jih marsikje sploh ni. V gradbenem načrtu za letošnje predvidel okrajni ljudski odbor gradnjo šole na Vinici in v Dragatušu, gradnjo dijaškega internata v Črnomlju ter dograditev stavbe na Pungartu v Metliki za dijaški dom. V Metliki so dela v teku, te dni pa so zaključili tudi prostor za dijaški dom v Črnomlju, katerega gradnjo je prevzelo splošno gradbeno podjetje »Pionir« iz Novega mesta. Predvidevajo tudi gradnjo šol v Dragatušu in na Vinici. Dela na dokončanju prelozene ceste Tanča gora—Stari trg so se pričela, prav tako grade tudi cesto proti vasi Drage, kjer hkrati obnavljajo šolsko poslopje.

Okrajni ljudski odbor je na zadnji seji tudi sklenil, da se predvidena tovarna pleteniz zgradi v Metliki. Tam bodo te dni pričeli tudi z gradnjo vinske kleti za tamošnji vinogradniški okoliš.

Vse to so sicer skromni začetki letošnjih gradenj s še bolj skromnimi sredstvi, vendar Belokranjci upajo, da pri tem prizadevanju ne bodo ostali sami brez pomoči močnejših okrajev in Izvršnega sveta Slovenije, ki je že doslej pokazal dokaj razumevanje. Za gradnjo tovarne pleteniz v Metliki je doslej na razpolago komaj dobra četrtina sredstev, ki so potrebna za dokončno dograditev vseh objektov. Za opremo in razširitev obstoječih industrijskih podjetij, to je rudnika, tovarne Belsad, Belokranjske železnic, tovarne učil, za gradnjo in načrtu predvidene opekarne ter opremo gradbenega podjetja potrebujejo najmanj 250 milijonov dinarjev brez vsote za gradnjo stanovanj. Tega zneska, ki bi ga bilo treba investirati v obstoječa podjetja, okrajni proračun z investicijskimi fondii podjetij vred ne premore. Ta vložena sredstva pa bi omogočila zaposlitev večjega dela proste delovne sile, hkrati pa bi se znatno povečala proizvodnja in dvignil narodni dohodek. Delovni ljudje Bele krajine si žele, da bi šli v gospodarstvu in v vsem ostalem življenju v korak z ostalimi delovnimi ljudmi v naši republiki in vsej državi. Ker so, ne po svoji, pač

razumevanja med narodi in državami. Dosledna miroljubna politika naše države daje novi Jugoslaviji čedalje večji ugled in spoštovanje. Vrste naših prijateljev po svetu rastejo.

Ob prvem maju bodo naše misli spet pohitele k vsem tistim, ki so s svojimi življenji pečatili plodno delo in revolucionarno ustvarjalnost Komunistične partije pred in med vojno, ki so v vrstah borcev in aktivistov OF žrtvovali vse za svobodno domovino in ki dajejo danes vse napore za zgraditev socializma. Socialistična ideja je prodira v srca in čustva vseh naših delovnih, predanih ljudi. Prvič se bodo letos naši rdeči prapori poklonili tudi spominu nepozabnega heroja socialistične graditve in junaka naše revolucije, tovariša Borisa Kidriča, ki letos na naš veliki praznik s telesom ne bo med nami. Njemu in vsem narodnim herojem bodo plapolale zastave v mladem majskem jutru — njim v čast in slavo, nam v spodbudo, da teh zastav ne bomo nikdar izpuščili iz rok!

Delavcem in delavkam, kmetom in kmeticam, delovni inteligenci, naši mladini, borcem, podoficirjem in oficirjem naše Jugoslovanske ljudske armade, vsem narodom Jugoslavije vihrajo rdeči prapori v vetru Prvega maja. Delavski prvomajski pozdrav vsem, ki gradimo veliko bodočnost naših narodov! Delavski prvomajski pozdrav vsem delavcem po svetu, kjerkoli se bijejo za svoje pravice — delavsko čast in oblast!

Zivel Prvi maj, mednarodni praznik delovnih ljudi!

Zivela svobodna, neodvisna, socialistična in demokratična Federativna ljudska republika Jugoslavija!

9. maj — občinski praznik Metlike

Na lanskem občnem zboru Zveze borcev v Metliki je bilo določeno, da se 9. maj proglasi za občinski praznik mesta Metlike. Ta dan je leta 1942 odšla v partizane prva večja skupina Metličanov, medtem ko so posamezne manjše skupine odhajale že prej, saj so Metličani doživeli svoj ognjeni krst že 2. novembra 1941 na Gornjih Lazah, ko so jih po izdaji obkolili Italijani in so v neenakem boju med drugimi padli tudi prvi trije Metličani.

Tudi letos je odbor ZB poskrbel, da bo proslava vredna spomina padlih metličkih borcev in slavnih dni naše zgodovine.

24. maj — občinski praznik Dolenjskih Toplic

Na zadnji redni seji je občinski odbor Zveze borcev Dolenjske Toplice soglasno sprejel predlog, da se 24. maj proglasi za občinski praznik. Ta predlog podpirajo tudi vsi vaški odbori ZB in Socialistične zveze delovnih ljudi. Na ta dan je bil leta 1941 prvi sestanek aktivistov OF iz topljske občine v meniških stelnikih, katerega se je udeležilo 7 domačih aktivistov in en član Izvršnega odbora OF Slovenije.

Na prvo proslavo tega zgodovinskega dogodka se množične organizacije občine Dolenjske Toplice že vneto pripravljajo. Izvoljen je poseben pripravljalni odbor iz vrst starih aktivistov in sposobnih organizatorjev, ki skrbijo, da bo prvo praznovanje res praznik vse občine. Praznovanje bo združeno s teledvodnimi nastopi, kulturnimi prireditvami, z mimohodom, tekmovalji posameznih skupin in pod. Pred praznikom bodo proslave še po vseh vaseh, zvečer pred praznikom pa bodo goreli kresovi. V Toplicah pripravljajo veliko bakljado.

Pomlad v Beli krajini

»Dolenjski list« čestita ob prazniku dela vsem svojim bralcem, naročnikom in sodelavcem!

Od tedna do tedna

Letošnje sedmo redno zasedanje Generalne skupščine OZN, ki je v preteklem tednu končalo s svojim delom, je bilo vendarle kronano z nekaterimi uspehi. Res, da je to »zasluga« kmetijskih sprememb, toda to le v toliko, da so sovjetski zastopniki v New Yorku po novih navodilih vendarle nekoliko popustili o tistih vprašanjih, ki se dolgo časa prav zaradi njihove trmoglavosti niso nikamor premaknili. To je najboljše dokaz, da je na strani Moskve levji delež vseh mednarodnih nesoglasij in napetosti na svetu. Spomnimo se, kako brezbržno so v prve mdelu zasedanja Generalne skupščine Sovjeti zapirali indijsko resolucijo o Koreji in s tem zavirali prehod na treznejše razgovore, ki bi mogli že prej pospešiti sklenitev premirja. Zdaj pa, ko je iz Pekinga prišla spravljiva ponudba in dobila končno še blagoslov iz Moskve, ni bilo nikjer več ovir in v Pan Mun Jomu so spet sedli za zeleno mizo. Tako se torej že v tem primeru dokaže, da kmetijske »zaslug« ne gre jemati kot kaj posebnega, ampak je za zdaj le malenkostno popuščanje, kakršnega ljudje na svetu pričakujejo še veliko več, da bo hladna vojna res tudi zmrznila.

Kominformovski odnos do naše države je posebno zanesljiv barometer, ki tudi zdaj kaže, da so sovjetska dejanja še vedno v nasprotju z nekaterimi lepimi besedami, s katerimi so hoteli o zadnjem času zaslepeti svet. Obmejni incidenti so se v zadnjih mesecih podvojili in madžarski oblastniki, ki so na preem mestu pri incidentih, tega prav gotovo ne počenajo na lastno pest — saj vemo, da v teh deželah nastane le malo česa samostojno — ampak dobivajo zelo določena navodila iz Moskve. Tako so na kominformovskih mejah v 14 dneh aprila povzročili madžarski, romunski in bolgarski organi 496 incidentov, ki jih moremo vse pripisati Kremlju in njegovi o tem primeru kaj malo prepričljivi »mirovni oženiovi«.

Seveda tudi v drugih državah ne hlatajo s prevelikim optimizmom po zagonetnih moskovskih potezih, ampak jih hladno ocenjujejo, pričakujejo predvsem več dejanj. Predsednik letošnjega zasedanja Generalne skupščine Pearson je zelo določeno povedal, da čakajo tri preizkušnje Sovjetsko zvezo, če naj svet veruje njeni iskrenosti: podpis premirja na Koreji, sklenitev avstrijske državne pogodbe in ureditev nemškega vprašanja. Tako se zlasti Moskva in Washington na vse kriplje merita z izjavami državnikov, zdaj tukaj zdaj tam. Zgodilo se je celo nekaj za sovjetske razmere nenapadnega: moskovska »Pravda« je objavila o celoti znani Eisenhomerjev govor. Pridala mu je seveda svoje tolmačenje in hotela marsikaj Eisenhomerju ovrči, toda o bistvu pa je le pristala, da bo Kremelj pripravljen na zaželena pogajanja. Vse zahodne velesile so v zadnjem tednu zavzele tudi uradno stališče do moskovskih »ponudb in ta stališča se strinjajo predvsem v tem, da bi bilo napak odbiti kakršen koli predlog, ki bi mogel služiti razjasnitvi zapletenih mednarodnih hprošanj. Na ta način bo v bodoče še precej tipanja in tehtanja z obeh strani, ki sta se previdno lotili premikati in valiti s poti nevarne kamne spotike.

Obrtnikom nesorazmerne davke, šušmarjem tolažilne kazni, vajencem nič

Kot jara kača se vleče že vsa leta po vojni z novomeškim okrajem vprašanje šušmarstva. Na vseh sestankih z obrtniki, na seji okrajnega ljudskega odbora, največ pa na vsakoletni skupščini Obrtne zbornice se o tem razpravlja. Bilo je že nič koliko sklepov, kako naj se šušmarstvo zatre, in vendar — šušmarstvo cvete...

Tako so ponovno ugotovili delegati Okrajne obrtne zbornice na letni skupščini 22. marca letos v Novem mestu. V okraju je 89 strokovnih obrtnikov, v zbornici je včlanjenih 660 obrtnikov obeh sektorjev, v celoti pa obrtniško zaposluje 1661 ljudi. Od tega je 485 vajencev. Pregled lanskih sklepov pravi: sodelovanje z organi ljudske oblasti je bilo dobro in uspešno, sodelovanje pri zatiranju šušmarstva je bilo pičlo, strokovnih tečajev ni bilo, politično se za obrtnike ni skrbelo, obisk tovarn ni bil uresničen... Na ovadbo obrtnikov je bilo kaznovanih samo 5 primerov šušmarstva, mnogo več so jih odkrili organi Ljudske milice, saj je bilo lani kaznovanih 245 šušmarjev, od teh 124 z denarno kaznijo, nekaj pa z zaporom. Denarne kazni pa so bile zelo usmiljene: povprečno 500 do 2000 dinarjev ka-

obrali. Tov. Cigoj je navedel primer, da ima neki kovač v občini Trebnje davčnega predpisa za tri mesece 8000 din, dočim ima kovač na Dvoru z isto zmogljivostjo samo 3000 din. Delegati občine Trebnje so povedali, da so v njihovi občini obrtniki popolnoma na tleh zaradi prevelikih davkov. Mizar Lado Požar iz Studence je navedel, da ima samo enega vajenca in je brez strojev, vendar ima davčnega predpisa za tri mesece skoraj 30.000 din. Neka šivilja je povedala, da ima predpisa za četrt leta 15.500 din, čeprav dela sama in ima samo eno vajenko. Obrtniki v tej občini so šli na občinski ljudski odbor in predlagali, da bi sodelovali pri obremenjevanju posameznih obrtnikov, pa jih je tajnik zavrnil, češ, mi imamo dovolj sposobne uradnike, ki bodo to sami napravili brez vas. Čudno je bilo pri vsej razpravi o davkih to, da se na primer obrtniki socialističnih podjetij sploh niso oglasili, čeprav je dokazano, da socialistični obrtniki obrtniki neprimerne več odvajajo skupnosti z akumulacijo, kot odvajajo privatni obrtniki z davkom.

Dosti je bilo na obnem zboru razpravljanja o vajencih. Obrtniki Jevni-

vatnem sektorju, ker je močno zane-marjeno, čeprav je rok že potekel. Se vedno je tudi odprto vprašanje socialnega zavarovanja privatnih obrtnikov. Omenjeno je bilo, da posamezne socialistične obrate vodijo ljudje brez strokovnega izpita, kot na primer krajevno mesarijo v Trebnjem, katero sta vodila dva mesarska vajenca. Izvolili so nov upravni in nadzorni odbor ter sprejeli proračun in načrt bodočega dela.

Na Grmu gradi novomeško Gozdno gospodarstvo upravno in stanovanjsko poslopje

Za boljšo opremo trgovskih lokalov in kulturnejšo postrežbo

Lani julija je bila ustanovljena Trgovinska zbornica za novomeški okraj, ki pa je začela z rednim poslovanjem šele v oktobru, ko je dobila primerne prostore. V Zbornici so razen nekaj izjem včlanjene vse trgovine v okraju, manjkajo pa še industrijska podjetja, ki bi se morala prav tako vključiti v ta trgovinski organ. V okraju je 69 trgovskih poslovalnic državnega sektorja z 234 uslužbenci in 60 poslovalnic zadržnega sektorja s 175 uslužbenci. Skupni denarni promet vseh teh poslovalnic v l. 1952 je bil 1.201.840.000 din, od tega odpade na državne trgovine 769 milijonov ali 64%, na zadržni pa 431 milijonov ali 36%. V povprečju je imela vsaka državna poslovalnica 11.151.000 din prometa, zadržna pa

7.194.000 din. Na vsakega, v detajlistični trgovini državnega sektorja zaposlenega uslužbenca, pride 4.227.000 din prometa, v zadržni pa 2.749.000 din.

Na redni letni skupščini Zbornice koncem preteklega meseca, so delegati vsega okraja razpravljali o problemih trgovine. Osnovna problema sta oprema in zunanji izgled trgovskih lokalov ter kulturnejša postrežba. Oprema lokalov, kakor tudi njih zunanja podoba, je še zelo pomanjkljiva, ker so dosedaj temu posvečali premalo pozornosti. Kulturnejša postrežba je odvisna predvsem od večje strokovne ravni in splošne izobrazbe zaposlenega kadra. Prav zato je bil to glavni predmet obravnave na skupščini. Vzdrževanje šole vajencev v trgovini v Novem mestu je sedaj v celoti pri-

padlo Trgovinski zbornici. Vzdrževanje šole stane letno okrog 2 milijona din. Za to šolo prispevajo vsa trgovska podjetja po en in pol odstotka od plačnega fonda, ker pa je sedaj v šoli precej trgovskih vajencev, ki ne dobivajo od svojih podjetij nobene podpore, dosti-krat še tiste minimalne plače ne in tako dobesedno stradajo, je bil na skupščini soglasno sprejet sklep, da se za vzdrževanje internata prispeva še pol odstotka od fonda plač v trgovinah. Tega prispevka bodo v glavnem deležni vajenci revnih staršev.

Zivahna razprava, ki je že močno dišala po trgovskem barantanju, se je razvila o višini prispevka posamezne poslovalnice, oziroma trgovskega podjetja, za vzdrževanje zbornice. Dolgo se niso mogli zediniti, ali plačajo od prometa ali pavšalno, končno so se odločili za pavšalni prispevek, pa tudi pri tem so »gihali«, kdo bo dal več in kdo manj. Dosti so razpravljali tudi o različnih cenah za posamezne enake predmete v tej ali drugi trgovini. Ugotovili so, da to ni toliko odvisno od trgovine, ki ima približno vedno enako maržo, pač pa od proizvodnje.

Zelo koristen je bil sklep, ki so ga sprejeli, da se ustanovi pri Trgovinski zbornici izvozni odtok, ki bi zajel vse za izvoz primerno blago. Tako bo lahko ne samo trgovski dobiček od trgovanja z inozemstvom ostal v okraju, pač pa tudi del deviz. Med sklepi je bil tudi obratovni čas za posamezne poslovalnice v zimski in poletni dobi. Za predsednika Zbornice so ponovno soglasno izvolili Milko Kolenc, ravnateljico trgovskega podjetja »Rog«. Poleg upravnega in nadzornega odbora ter delegatov za Republiško zbornico so izvolili še člane častnega razsodišča in sprejeli poslovnik za to razsodišče, ki bo razsojalo vse primere kršenja poslovne morale.

»ROG«

Trgovsko podjetje na veliko za Dolenjsko

Novo meslo

želi vsem svojim odjemalcem
ob mednarodnem delavskem prazniku
veliko uspehov!

DELOVNI KOLEKTIV »ROG«, NOVO MESTO

zen. Ta denar vsak šušmar spravi skupaj v enem, največ v dveh dneh, potem pa lahko spet nadaljuje z delom. Posamezni občinski ljudski odbori pa so bili do šušmarjev še bolj širokogrudni. Del obrtnega davka so predpisali tudi njim in jim tako dali tiho uradno legitimacijo za nadaljevanje šušmarstva. Tak primer je bil n. pr. v Žužemberku. Šušmarji so radi pristali na delno plačilo davka in tako morda nehoti priznali, da se res bavijo s šušmarstvom. V Suhi krajini cene obrtnih storitev določajo šušmarji, ki so na ta način nasproti legalnim obrtnim obratom, ki plačujejo davek in odvajajo akumulacijo, hudo konkurenčni. V Ambrusu na primer socialistično mizarstvo podjetje nima naročil, dva mizarja-šušmarja v bližnji vasi pa preveč.

Poleg teh stoodstotnih pa obstajajo in delajo dokaj zgaje polovični šušmarji. To so obrtni delavci in pomočniki, ki so sicer zaposleni v enem ali drugem obrtnem obratu po 8 ur dnevno, prej in pozneje pa delajo doma ali pri drugih strankah. Storitelnost takih v podjetju je majhna, ker pridejo na delo utrujeni in ker niso odvisni samo od zaslužka v podjetju. Jasno je, da je odnos takih do podjetja negativen in se za probleme podjetja kaj malo zme-nijo, razen v toliko, kolikor gre za tem, da bi iztisnili čim večje plače. Njihova politična zavest se začneja in neha pri borbi za osebni zaslužek. Proti tem šušmarjem-polovičarjem dosedaj ni bilo primernih ukrepov.

Plačilo davkov prav tako hudo tišči obrtnike, kot so sami povedali, najbolj pa jih jezi nesorazmerje med enakimi

kar iz Otočca je trdil, da so vajenci več v šoli kot na delu, neki mizar iz trebanjske okolice pa je bil mnenja, da so vajenci čista izguba za mojstra. Lado Požar je tudi navedel primer mizarja Kocjana iz Biča pri Zagorici, ki ima po 8 vajencev, prijavljena pa samo dva. Ti mu delajo od 6. ure zjutraj do 6. ure zvečer, spijo pa kar v delavnici na oblanju. Trdili so, da je ta izkorišče-valet imel zaščito pri posameznih vodilnih ljudeh na bivšem okrajnem ljudskem odboru v Trebnjem, ker jim je delal poceni. Baje je bilo proti njemu veliko prijav, in vendar ni nihče ničesar ukrenil proti njegovemu početju. Tudi v Straži ima nek mizar vajenca, ki mu dela čez določeni čas, vse leto pa mu je baje plačal samo 200 din. Dejstvo, da so 104 vajenci padli pri izpitu, ni najboljša priznanje mojstrom.

V Novem mestu bije uprava šole učencev v gospodarstvu trd boj za obstoj vajeniškega internata, ki so ga hoteli že nekolikokrat premestiti v Šmihel ali kam drugam. Obstoj internata v mestu je nujna potreba, saj ho-dijo posamezni vajenci vsak dan po 10 in več kilometrov daleč v mesto in na-zaj in tako dnevno hodijo 3 do 5 ur. Internat bi bilo potrebno še razširiti, ne pa ukiniti. Se vedno je tudi premalo povezave med delavnico, starši ter šolo. Prav tako je še vedno prevelik priliv vajencev v močno razširjene obrti kot je krojaštvo in čevljarstvo, dočim v posameznih strokah manjka vajencev oziroma jih je premalo.

Na koncu razprave so se dotaknili še sklepanja kolektivnih pogodb v pri-

Ali res ni denarja za davke v občini Semič?

Davčni zavezanci občine Semič dolgujejo precej davka še iz lanskega leta. Temu zaostanku se je pridružila še letošnja prva akontacija. Razumljivo je, da so številke davčnega zaostanka vedno večje, zlasti pri takih zavezancih, ki se plačilu davka izmikajo vse leto. Tako so prejšnji zaostanki vedno prišestejo novi akontaciji in s tem večja vsota dolga.

Izgovori, da ni denarja za poravnavo davkov, ne veljajo v celoti. Ne da bi upoštevali promet v občini in okraju, lahko pri površnem pregledu davčnih zaostankarjev v občini Semič ugotovi-mo, da so ravno taki, ki imajo denar, najbolj počasni pri plačevanju davkov. Samo nekaj primerov:

Kmet Alojzij Beršič iz Sadinje vasi je samo letos januarja prejel za pro-dani les 70.615,- dolguje pa na davku še 20.250 din. Macele Matija iz Brezlj je prejel za les 20.000, a dolguje na davku še 8750 din; Anton Fajdiga iz Lipovca je prejel za les 10.640, zaostan-ka na davku pa ima 6400 din; podoben je Jože Stariha iz Movrne vasi, ki je v enem mesecu prejel za les 45.610; z davkom pa je pri njem navskrč za 11.450 din. Posestnik Matija Malerič iz Movrne vasi št. 4 dolguje na davku 10.120 din, čeprav je samo za les prejel letos 44.730 din. Izidor Vrščaj iz Ne-stoplje vasi dolguje na davku 16.750 dinarjev, za les pa je prejel 47.647 di-narjev. Posestnica Marija Novak iz iste vasi je prejela za les januarja 46.350 dinarjev, zaostankov na davku pa ima 8600 din. Še težji po prejetih tisočakih je Rudolf Kump iz iste vasi, ki je pre-jel za les nad 70.000 din, 6000 din davčnega zaostanka pa mu ne gre iz rok. Martin Pečaver iz Nestoplje vasi je pre-jel za les 40.480 din, zaostanka pa ima 11.900 din. Alojzij Kapš iz Sela-Vrčic dolguje navzlic prejetim 23.400 dinar-jem še nad 17.000 din davka. Lepe tisočake so prejeli samo za les tudi na-slednji posestniki, pa vseeno ne po-ravnajo svojih obveznosti: Janez Suštaršič iz Brezlj ima zaostanka 15.750 dinarjev; Anton Stariha iz Coklavca dolguje še 13.750 din, čeprav je prejel za les nad 68.000 din; Jože Kofalt iz Krvavjega vrha št. 3 dolguje kar 31 ti-sočakov, akoravno je samo za prodani les prejel 54.000 din.

Navedli smo samo nekaj najbolj iz-razitih primerov, lahko bi jih pa na-

šteli še več. Vse to nam dokazuje, da je pri posameznih zavezancih premalo zavesti in odgovornosti do skupnosti. Te številke kažejo, da je denar pri posameznikih, le da jim ta ne gre iz rok. Značilno za zgoraj navedene pa je še to, da so v prošnjah za sečno do-voljenje navajali glavni razlog plačilo davka, ko pa so dobili denar, so na da-vek očitno namenoma pozabili.

Tudi ostali kmetje-zavezanci, ki dolgujejo še precejšnje zneske na davku, posebno tisti iz območja Črešnjevca, Cerovca in drugih vasi, ki imajo vino v kletih in čakajo z njim na višje cene, torej spekulirajo, tudi ti pridejo kmalu na vrsto. O teh nerednih plačnikih dav-štin se bodo na bližnjih zborih volivcev pogovorili iz oči v oči tisti redni in pošteni davčni zavezanci, ki svoje ob-veznosti do skupnosti redno in pravo-časno izpolnjujejo.

K. M.

Gostinska zbornica za okraj Novo mesto

čestita v imenu vseh gostinskih podjetij
novomeškega okraja
delovnemu ljudstvu in vsem svojim gostom
k 1. maju!

Franček Saje:

VATIKAN IN SLOVENC

Protestantska slovenska književnost kot taka je bila slovenskemu narodu v resnici tuja in škodljiva... Tako lahko rečemo, da se prava slovenska narodna književnost ne začneja prav za prav s protestantsko slovensko književnostjo, ker slovenski narod nikdar ni bil in tudi ni postal pripadnik protestantizma in ker za narodno književnost nikakor ne moremo smatrati samo jezikovno lupino brez narodnega jedra. Taka uporaba slovenskega jezika je bila marveč njega zloraba. (Revija KA, 1942, str. 126 in 127.)

Na koncu svoje razprave dr. Turk odobrava ravnanje katoliškega župnika Ramovša iz Velikih Lašč, ki je kmetu v Trubarjevi rojstni vasi na Rašici odsvetoval, da bi »nekateri ne-narodni ljudje« na njegovi hiši postavili spo-minsko ploščo, češ da je bil Trubar »ničvreden človek«. (Prav tam, str. 133.)

Rimska cerkev in katoliški monarh sta z vso zaprizenostjo preganjala te »ničvredne ljudi« in uničevala njihovo zgodovinsko delo. Protirefor-macijska komisija z ljubljanskim škofom Hre-nom na čelu je z velikim oboroženim sprem-stvom prepotovala vso Kranjsko, pregnala kri-voverske pridigarje, sežgala protestantske slo-

venske knjige in z grožnjo pregnanstva ljudi vrnila h katolicizmu. Delo teh komisij so siste-matično nadaljevali jezuiti, ki so 1597. leta prišli v Ljubljano.

Ker se je reformacija oddaljevala od revo-lucionarnih zahtev slovenskega tlačanskega ljudstva, so jo protireformacijske komisije raz-meroma lahko zatirale kot versko gibanje. Kot socialno gibanje pa se je v novih oblikah na-daljevala v bojih slovenskega tlačanskega ljud-stva. Z zmago katoliške protireformacije je na Slovenskem nastal sporaj popoln zastoj v slo-venski kulturi:

»O protireformaciji stoji, da je ustavila raz-vitek slovenske prosvete za dve stoletji. In to ne samo zato, ker je uničila krasno protestant-sko slovitvo, ampak tudi zato, ker je vnovič izkličnila narod iz kulturnega življenja, ga po-tisnila v selsko življenje, sama pa gojila s spreobrnjenim plemstvom zopet latinsko in nem-sko slovitvo. Narodno drevo je bilo naše zopet samo v korenini...« (Izbrani esej in razprave Ivana Prijatelja, L. Ljubljana, 1952, str. 75.)

Po zmagovitih katoliških protireformacijah in krvavo zatrtih kmečkih uporih so slovenski

ljudje v revolucionarnih depresijah zasloveli kot zvesti podaniki rimskega papeža in katoliškega cesarja, čeprav je v njih živelo upanje na nekega »kralja Matjaža«, ki jih bo odrešil cerk-vene in svetne gosposke. V tako imenovanem katoliškem XVII. in XVIII. stoletju je po bese-dah cerkvenega zgodovinarja dr. Turka v že imenovani razpravi »lepo cvetelo versko in kulturno katoliško življenje med Slovenci«. V resnici pa je tedaj po zaslugi katoliške Cerkve zazijala velika praznina v slovenski kulturi:

»Velik znak nazadovanja je tičal v dejstvu, da katoliški cerkveni krogi, ki so v šoli po zatonu protestantizma povsod v Avstriji, kakor že v srednjem veku, zopet sami odločevali, niso osvojili protestanskega nazora o potrebi sloven-skih šol za kmeta. Za versko udejstvovanje katoliškemu kmetu umetnost čitanja ni bila tako potrebna, kakor protestantskemu, mimo tega so bili pač že tudi med prvimi rekatolizatorji možje z nazor, kakršne je imel oni sekovski škof, ki je 1752 v odporu proti šolam za kmeta zatiral, da ostaja slovensko in kranjsko ljud-stvo katoliški veri radi tega tako zvesto, ker ne zna čitati.« (France Kidrič, Zgodovina slo-venskega slovstva, str. 115.)

Vse bolj trlo fevdalno družbeno ureditev so vladarji varovali pred revolucionarnimi to-kovi z vse ostrejšim absolutizmom. Pri tem so celo rimskemu papežu krhali stare privilegije in Cerkev kot najboljše organizirano sredstvo za

duhovni pritisk in idejno obrambo fevdalnih ustanov spremenili v orodje svoje absolutistične državne politike. Prosvetljeni absolutist Jožef II. je podrejenost Cerkve 1781. leta uzakonil v tako imenovanem jožefinizmu, ki je z nekaterimi spremembami ostal v veljavi do 1850. leta.

Rastoča germanizacija avstrijskega prosvet-ljenega absolutizma je pri Slovencih naletela na narodnostni odpor v obliki narodnega prebu-jenja. Ker je bila prosvetna inteligenca potuj-čena, so bili prvi prebuditelji v glavnem nižji slovenski duhovniki, ki so v svojih spisih na-daljevali staro versko smer, hkrati pa v duhu novih prosvetljenih gesel stremeli za splošno ljudsko izobrazbo in za razvoj posvetne poezije. Kot plod lirizma se je pojavila ideja o zedi-njeni Sloveniji. Vendar pa demokratičnost tega narodnega gibanja ni bila globoka, ker je bila tudi prebuditeljska duhovščina močno povezana s fevdalističnim vodstvom Cerkve in s samim fevdalnim redom.

To se je pokazalo v revolucionarnem 1848. letu. Duhovniško-veleposestniško-malomeščansko konservativno vodstvo slovenskega narodnega gibanja je v radikalnem odpravljanju fevda-lizma gledalo nevarnost za družbeni red. Strah pred revolucionarnimi kmeti je močno oslabil borbo za slovenske narodne pravice. Prva šte-vilka Bleiweisovih »Novic«, ki je 22. marca 1848 izšla brez cenzure je pisala:

(Nadaljevanje sledi.)

Pred desetimi leti je zasedal zbor aktivistov na Pugledu

V ponedeljek 27. aprila smo praznovali dvanajsto obletnico ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda in deseto obletnico zasedanja zbora aktivistov iz vse Slovenije, ki je bil v majhni in požgani vasi Pugled na Kočevskem.

V tej vasi, nad katero se je kruto masčevala fašistična roka, se je zbralo takrat nad sto vodilnih aktivistov iz vse Slovenije, ki so od 27. aprila do 1. maja 1943 v majhni baraki med ruševinami, zastraženi od Narodnoosvobodilne vojske, zasedali in v bližini največje sovražne postojanke reševali najvažnejša vprašanja Osvobodilne fronte: vprašanja njene enotnosti in bodočega razvoja v borbi proti okupatorjem in domačim izdajalcem za osvoboditev in srečnejšo bodočnost naše domovine. Tu so bile v najtežjih dnevih, sredi krvavih bojev za osvoboditev in bodočnost slovenskega naroda zakonjene dolgotrajne težnje vseh naprednih delavskih ljudi naše dežele, ki so se pod političnim vodstvom Komunistične partije že v stari Jugoslaviji in prej borile za enotnost, za skupno usodo in srečnejše življenje v združeni Sloveniji ter medsebojno skupnost z vsemi jugoslovanskimi narodi.

Z ustanovitvijo Osvobodilne fronte,

katero dvanajsto obletnico praznujemo letos, je bil uresničen prvi korak na tej poti. Osvobodilna fronta je v procesu svojega razvoja postajala vedno večja in trdnjša zveza delavcev, kmetov in delovne inteligence. Res je OF v svojem začetku imela več ali manj koalicijski značaj, kar je zgodovinska posledica takratnih družbenih razmer in političnih grupacij. Ta njen koalicijski značaj se je odražal v razmerju med njenimi osnovnimi ustanovnimi skupinami: Komunistično partijo, ki je dala pobudo za njeno ustanovitev, krščanskimi socialisti, naprednim in demokratičnim delom Sokola ter naprednim delom naših kulturnih delavcev.

Ta njen več ali manj koalicijski značaj je v njenem začetku popolnoma opravičljiv, zlasti še, če upoštevamo politično razdvojenost in razcepljenost naprednih sil na razne politične grupacije, ki so obstajale pred njeno ustanovitvijo. Za pravilno rešitev tega nad vse važnega in zamotanega vprašanja se imamo zahvaliti predvsem vodstvu Komunistične partije, ki je našlo in odprlo to primerno in široko pot k močnemu in enotnemu narodnoosvobodilnemu gibanju in enotni politični organizaciji, v kateri so razdvojene ter

nacionalno in socialno izkoriščane delovne množice našle in imajo še danes edino pravo mesto za interese vseh poštenih ljudi ne glede na njih versko prepričanje in nacionalno pripadnost.

Ze v Dolomitih je Izvršni odbor OF v zimi 1942-43 napravil analizo takratnega notranje-političnega položaja in osnovnih političnih sil, ki jih je zajela evropskoosvobodilna vstaja in boj proti fašizmu ter začel utrjevati enotno politično organizacijo slovenskega naroda — Osvobodilno

fronto. V tej zvezi je bila sprejeta dolomitska »izjava«, katero so pripravljali in podpisali predstavniki treh osnovnih političnih skupin: za Komunistično partijo tov. Kardelj, Kidrič in Leskošek, za Sokole Lubej Franc in za krščanske socialiste tov. Marjan Breclj, Tone Fajfar in Kocbek. Ta izjava je pomemben, prelomni kamen ter mejnik v kovanju politične enotnosti in notranje konsolidacije OF z dolžitvijo pravilnega mesta in vloge Komunistične partije v njej. Tako je Osvobodilna fronta postala skupna in enotna politična organizacija z enotnim vodstvom in enakimi skupnimi dolžnostmi vseh njenih članov.

Izvršni Odbor Osvobodilne fronte je v teh časih zapustil Dolomite

in se s težavo prebil na Dolenjsko, kjer je na seji 23. aprila 1943. leta sredi roških godov sklenil sklicati prvo večje zborovanje vseh vodilnih političnih delavcev in vojaških političnih funkcionarjev Slovenije. Na zborovanju, ki je bilo od 27. aprila do 1. maja na Pugledu, je tov. Kardelj po vsestranski analizi notranjega in zunanjega političnega položaja podkrepil in znova utemeljil pravilnost dolomitske izjave. Tovariš Kidrič pa je na tem zboru podal izčrpen pregled političnega in organizacijskega razvoja OF, Antifašistične zveze žena in Zveze slovenske mladine. Tri dni so na Pugledu najvidnejši vodilni politični delavci Slovenije pretehtali takratni politični položaj in kovali načrte za bodoče delo in borbo OF.

Fašizem se je v tem času znašel v veliki krizi, ki ga je porinila v defenzivo. Z zborom političnih aktivistov OF na Pugledu so bile okupatorju in domačim izdajalcem spodrezane zadnje korenine na slovenskih tleh. Začel se je vsesplošen polet narodnoosvobodilnega gibanja, ki se je razširil in znova okrepil celo globoko in sovrážnem zaledju. Ves poznejši razvoj borbe in dela Osvobodilne fronte je pokazal pravilnost zaključkov Zbora aktivistov na Pugledu. Sovražni naklepi Črtomirja in drugih so bili do kraja razkrinkani.

Novo mesto ima 6194 prebivalcev

Po prvih znanih podatkih zadnjega ljudskega štetja ima Ljubljana 135.555, Celje 25.455, Maribor 75.907, Kranj 17.506, Novo mesto 6194, Ptuj 8253, Jesenice pa 15.811 prebivalcev. Prebivalstvo Novega mesta je torej od zadnjega ljudskega štetja občutno naraslo.

Izdajalska vloga vrhov bivše katoliške stranke, ki so šli v odkrito sodelovanje z okupatorjem in strašili ljudstvo zlasti pa vernike pred Osvobodilno fronto in Komunistično partijo, je postala očita. Protijudska duhovščina je pozivala vernike na sodelovanje z okupatorjem, proti Osvobodilni fronti

Boris Kidrič — Peter Kalan na Bazi 20 v kočevskem Rogu jeseni 1944

Ljudje pa so iz dneva v dan bolj prihajali do spoznanja, da je njihovo mesto v Osvobodilni fronti. Tako se je vrhovom protijudske klerikalne reakcije zrušila kamen po kamnu docela vsa stavba. Izkazalo se je, da so vse protijudske in reakcionarne sile, ki so našle

svoje utelešenje v izdajalskih vrhovih protijudske duhovščine, imele le toliko moči, kolikor jim je okupator dajal opore in nič več.

Tako je bil zbor aktivistov na Pugledu močan uvod v nov polet narodnoosvobodilnega gibanja v spomladni leta 1943 in pogoj nadaljnjega razvoja zmagovitega narodnoosvobodilnega boja in ljudske revolucije. Bil je močna politična podlaga za aktivizacijo in pritegnitev vseh patriotov v Ljudsko fronto proti fašizmu, kar je močno oslabilo sile okupatorja ter bele in plave garde in vseh odtentov »zlate sredine« in ostale protijudske reakcije.

Njegov pomen ni le v tem, da je močno utrdil enotnost Osvobodilne fronte, brez katere bi ne bilo vseljidskega protifašističnega osvobodilnega boja, ampak je postal praktična in teoretična osnova za uresničitev ene izmed temeljnih točk Osvobodilne fronte, ki pravi, da prevzame oblast delovno ljudstvo v svoje roke. Rešeno je bilo torej tudi vprašanje bodočnosti slovenskega naroda. Utrditev enotnosti Osvobodilne fronte ter jasni izgledi za bodočnost so vplivali na to, da se je narodnoosvobodilno gibanje razvijalo v tako mogočno silo, ki je ni bilo in je ne bo nikomur nikdar več mogoče ugnati.

Zavedajoč se tega neprecenljivega pomena Zbora aktivistov na Pugledu, je pripravil Okrajni odbor OF Kočevje proslavo njegove desete obletnice na Pugledu s srečanjem partizanskih patrol in skupin aktivistov-terencev, kar se je izvršilo v nedeljo 26. aprila. S tem je bil dan tudi najlepši in največji poudarek IV. kongresu Osvobodilne fronte Slovenije, ki je dan prej prišel s svojim delom.

Ob priliki proslave desete obletnice zasedanja prvega Zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju, ki je bilo od 1. do 3. oktobra 1943. leta, pa bodo tudi na Pugledu večje svečanosti. Tako bomo delovni ljudje v partizanski Kočevski znova dokazali, da v naših srcih gori in se odvija z neugnano rastočo silo velik plamen goreče ljubezni do domovine in ustvarjalna volja ter pripravljenost, vztrajati v borbi za ohranitev vseh pridobitev narodnoosvobodilne borbe in ljudske revolucije ter za zgraditev socializma. Plamen, ki nam ga je v srce vžgala Komunistična partija in pozneje pred dvajsetimi leti Osvobodilna fronta, ne bo v nas nikdar več ugasnil.

Tone Ožbolt

Titova štafeta letalcev bo 3. maja v Prečni

Novomeščani in ostali prebivalci Dolenjske gotovo še niso pozabili aeromitinga, ki je pokazal septembra 1950 v Prečni precejšen napredek letalstva na Dolenjskem. Po mitingu je delo Aerokluba sicer nekoliko zastajalo, lani pa se je spet precej razvilo. V letalski šoli v Prečni so se vzgajali mladi ljudje v letenju in sestavljanju raznih delov letal. V Novem mestu je modelarska delavnica, kjer mladi modelarji navzile temu, da jim še ni uspelo dobiti primernega prostora, pridno napredujejo in so šil letos 26. aprila celo na republiško tekmovalstvo modelarjev v Ljubljani. Hanger, katerega smo pričeli graditi leta 1950, še vedno ni popolnoma dograjen. Manjka mu še cementna plošča v notranjosti, napravitvi in vstavitvi je treba vrata, napeljati tračnice, splanirati prostor pred hangerjem, da bomo letala lahko vozili vanj, urediti je treba električno napeljavo in še marsikaj drugega. Vsa ta dela čakajo novi odbor, ki je bil izvoljen na zadnjem obnem zboru. Vendar pa Aeroklub za vse to nima denarnih sredstev. Aeroklub Novo mesto je tudi del velike organizacije Letalske zveze Jugoslavije, katere pokrovitelj je maršal Tito. Tudi v našem Aeroklubu se vzgajajo mladi kadri letalcev in padalcev — čuvarjev neba. Zato pričakujemo, da bodo za delo te važne organizacije pokazala razumevanje vsa naša podjetja in ustanove in jo podpirali, kakor je treba.

Občni zbor je članom nakazal vrsto novih nalog, ki jih je treba opraviti v letenju. Med prvimi in zelo častnimi je Titova štafeta letalcev, ki bo letos prvič tudi na Dolenjskem. Letalska štafeta Slovenije bo preletela progo Ljubljana—Maribor—Celje—Novo mesto—Ljubljana—Lesce—Počajo—Ptuj. V nedeljo 3. maja ob 11. uri dopoldne bo štafeta iz Celja priletela na letališče v Prečni. Tu bo najprej otvoritev letne letalske sezone, nato pa predaja našega pozdravnega pisma za maršala Tita. Na našem letališču bo štefeto prevzel pilot

Aerokluba Novo mesto, ki bo z njo poletel do Ljubljane, tam pa jo bo predal Ljubljancem. Po odletu štafete bo na letališču v Prečni propagandno letenje z motornim in jadralnim letalom za goste.

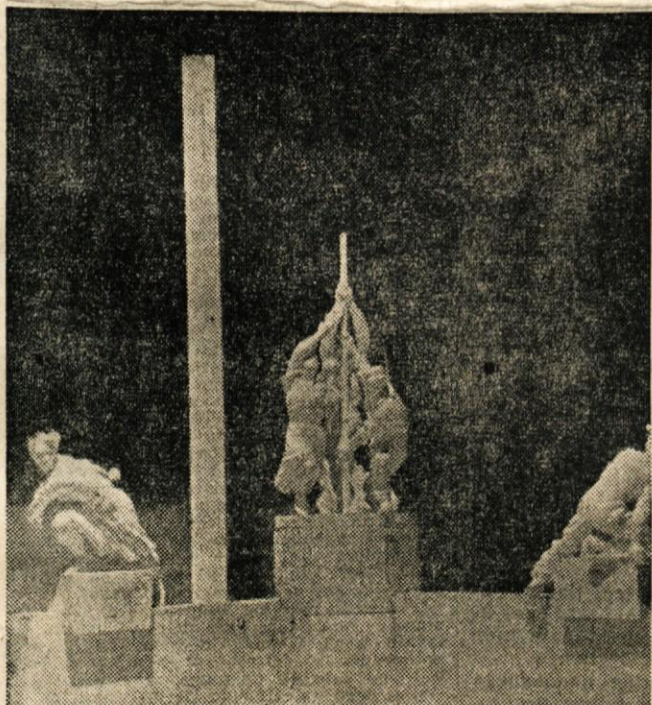
Meseca maja se bo uresničila tudi želja starih novomeških pilotov. Republiški odbor Letalske zveze nam je dodelil motorno letalo PO-2, ki ga bomo uporabljali za padalstvo in vlečenje jadralnih letal. Na njem bod naši piloti pokazali Novomeščanom svoje znanje, jadralcem, padalcem in modelarjem pa bodo razlagali ustroj motornega letala. Tudi nad Novo mesto jih bodo kdaj pa kdaj popeljali.

V sklopu bodočih nalog je predviden tudi več predavanj na Ljudski univerzi in predvajanje filmov o letalstvu. Obsežne so naloge, ki čakajo novi odbor in članstvo Aerokluba Novo mesto. Način in oblike dela v tej organizaciji so tako pestre in zanimive, da bo naša mladina prav gotovo pokazala kar največ razumevanja za udeleževanje v njej. Vabimo jo, da se v tim večjem številu vključi v vrste mladih letalcev in padalcev. Prav gotovo pa bodo pokazala malo več razumevanja kot doslej tudi naša podjetja, ustanove in množične organizacije, ki naj plemenito delo — vzgojo mladih letalcev in padalcev — podprejo finančno in materialno. Letalstvo na Dolenjskem ima vse pogoje za razvoj, zato ga krepko podpirajmo!

-M.

ZBOR RODU GORJANSKIH TABORNIKOV

Rod gorjanskih tabornikov priredi v soboto, dne 2. maja pohod na Gorjance in se bo udeležil proslav Gorjanskega bataljona. Zbor bo ob 4. uri zjutraj na Glavnem trgu.

Osnutek spomenika, ki ga bodo do jeseni postavili v Kočevju v spomin 2400 žrtev kočevskega okruja v letih NOV

stim človekom, za katerega gradimo resnični socializem. Zato smo občutili ta dan, kot bi nam nekdo trgjal del naše borbe, del nas samih, trgjal tisto, kar je bilo tako tesno povezano z vsemi dogodki naše doseganje borbe. In tovariš Kardelj ne bi mogel tako človeško toplo in v srce segajoče govoriti, če ne bi občutil, da je žalostno kot on vse jugoslovansko delovno ljudstvo.

Toda v dneh žalovanja za tovarišem Kidričem smo občutili poleg velike boli tudi ponos in veliko moč, ki prihaja iz zavesti, da nas je mnogo, mnogo, ki enako mislimo in smo povezani v veliko jugoslovansko družino in z njo z delovnim ljudstvom vsega sveta. Ob takih mislih smo vedno ponosni, da imamo take ljudi kot je bil Boris Kidrič in kot so tovariši, ki so ga nesli po stezi trga Herojev v s cvetjem posuti grob.

Zato je bil 15. april dan velike žalosti, pa tudi dan ponosa in ljubezni do naše stvari, dan, ko izginejo vse dnevne nevšečnosti, vse sebičnosti. Mar si niso naši občutki ob takih dneh podobni? Spominimo se na kočevski Zbor odposlancev slovenskega naroda, na sprejem prve slovenske vlade v Ljubljani, na proslavo slovenskih brigad v Toplicah in še na mnoge druge podobne velike dogodke. Ob takih prilikah občutimo bol za onimi, ki so bili med nami in jih ni več, hkrati pa moč in enotnost ljudskih množic, tistih delovnih ljudskih množic, o katerih je tov. Kidrič tolikokrat z zaupanjem in ponosom govoril.

Zato bi lahko po partizansko rekli: To je bil Kidričev poslednji, toda največji miting in Peter Kalan nam je tega dne molče največ povedal.

Pri sorodnikih pisatelja Frana Levstika v Podgori

pisateljevega brata Matije v Podgori. Oddolžimo se spominu genialnega pisatelja in stopimo k hiši, ki ima nad vrati napis: Podgora, št. 61. Ko si rado vedno ogledujemo dom, se nam približa visok, žilav, še ne 50-letni možak, ki se je ravno pogovarjal z nekom pred hišo. Ze po obrazu sodimo, da bi utegnil biti gospodar. Prijazno, toda ponomno pritrudi na naše vprašanje in že smo sredi pogovora. Ime mu je Jože in ima deset otrok: pet fantov in prav toliko deklic; najstarejšemu je 17 let, najmlajšemu podrguro. Posest je prevzel po svojem očetu Francu, le-ta pa je bil sin pisateljevega brata Matije; torej je današnji gospodar pravi pisateljev pranečak. France bi nam gotovo vedel o njem povedati kaj več, žal pa je pred tremi leti umrl, star 78 let.

Posest, ki jo je kupil pisatelj oče v Podgori (21 orolov), je še vedno v rodbini, samo stari vinograd je opuščen ker je zaradi strmega brega zemlja sčasoma spozela v dolino.

Pisatelj je bil v Podgori le malokrat po družinskem izročilu največ osemkrat. Bil je dober, pošten človek, le nekoliko siten. »In trmasti, kakor so trmasti vsi Levstikovi možiki še danes!« pristavi s smehom gospodarjeva sestra Mica, ki se nam je med pogovorom pridružila

Prav ona je po sodbi domačih pisatelju najbolj podobna, zlasti v čelo in nos.

Kakega Levstikovega rokopisa ali pisma pri hiši danes ni. Pisatelj brat Matija je menda večino prodal trem ljubljanskim gospodom za 470 goldinarjev. Edini spomin nanj je v Podgori še: štiroglavo zrcalo v okviru, pritrjenem pokončno na skrinjico s predalom, močno preperela omara, ki mora biti neke na kašči, trenutno založena srebrna žepna ura s pokrovčkom in tintnik iz belega porcelana. Vse to je po pisateljevi smrti pripeljal domov brat Matija. O palici in očalih, ki jih omenja dr. Alojzij Turk v Življenju in svetu, 1931, ne ve Jože Levstik ničesar.

Na prijazno povabilo stopimo še v hišo. Iz veže vodijo desna vrata v večjo sobo — »hišo«. Nasproti nam pride visoka, močna 70-letna ženska — gospodarjeva mati. Ker nam je sin prej ni omenil, smo sprva kar presenečeni. Brž izrabimo priliko, da poizvemo še to in ono iz starejšega, torej še zanesljivejšega vira.

Gospodarjeva mati vdova Marija je doma iz dobrepoljske družine Sporeh. K hiši se je preročila 1899. leta, torej pisatelja ni poznala več, saj je umrl dvajset let poprej. Kar ve o njem, ve iz pripovedovanja tasta Ma-

tije, umrlega 1902, in svojega moža. Kadar jo kaj vprašamo, nam takoj vpadе v besedo: »Le čakite, bom jaz povedala, pa vse po pravici«, kot se mora. O moževem stricu pripoveduje s spoštovanjem in sočutjem in ga onika. Od časa do časa preneha govoriti zaradi hudih bolečin v nogi in glavi, ki jo mučijo zadnja leta. Pozna se ji, da je veliko brala in da je razumna ženska.

Vdova pripoveduje: Levstikovi v Podgori so zadnji moški potomci pisateljevih sorodnikov. Kot edinega pravega sorodnika so njene sina povabili 1931. leta tudi k Levstikovim slavnostim v Vel. Lašče.

Pisatelj se je v življenju slabo godilo. Po končani šoli nam je mati rekla, ker je doma trda predla: »Zdaj si moraš pa sam pomagati.« Pri hiši je bila namreč revščina, včasih tudi slabe letine in ga niso mogli podpirati. Zgodilo se mu je nekoč, menda na Dunaju, da je papir zvijal v kepe in jih jedel, da bi potešil hudo lakoto. »Na graščini« — to je pri Pacetu, kjer je bil za domačega učitelja — »so pa stric imeli eno zaljubljenost.« Zanimivo pa je, da se je v družinskem izročilu strnila ljubezen do Zidarjeve Tone in Franje Malenškove v eno: vdova govori namreč le o Franji.

V zadnji bolezni je bil pisatelj velik revež. Stanoval je ob Ljubljani. Gospodinja se zanj ni brigala. Čeprav z bratom Matijem zadnja leta ni imel dosti stikov, ker sta se bila drug drugemu odtujila, si je pred smrtjo vendarle zaželel njega in sestro Micko. Sita sta v Ljubljano. Brat je bil tako slab, da je Matija ostal pri njem štirinajst dni. Vendar ona ne ve, ali je umrl že takrat, ali pa je šel Matija ob smrti še enkrat v Ljubljano.

Pisateljeve stvari so pripeljali nato v Podgori, v kolikor jih ni prodal že v Ljubljani. Pisateljevo obleko je menda nosil za njim še njen mož; to je prav tista, ki je v njej naslikan. Na podobi pok. novomeškega slikarja Germa, narejen po fotografiji. Na vsakega od bratov in sestra je prišlo 400 goldinarjev dedščine. Pisateljeva očala so menda res bila nekoč pri hiši, kakih rokopisov in palice pa se ne spominja. Na pripombo, da so palica in očala bila, kakor je čuti, v lasti potomcev tiskarja Krajca, pravi: »Lahko da, z Matijem sta si bila zelo na roko, pa mu jih je najbrž on dal.«

O hiši pa pripoveduje tole: Današnja stoji na istem mestu, kakor je stala nekoč in je iste velikosti. Ko se je ona omožila, je bil dom precej zanemarjen, leva polovica je bil sploh lesena. Hiša je bila nižja in s slamo krita. Vhoda s ceste ni bilo, ker so bila

Če greš iz Novega mesta skozi Prečno proti Dol. Straži, te po poludrugurni hoji pot privede v Podgoro. Vasiča leži v vnožju strme Nove gore, ki se vanjo takoj za cesto vzpenjajo vinogradi. Na levi strani se ti pogled odpira proti Novemu mestu in Gorjancem, pred teboj pa se v dalji kažejo obrisi Ljubne. Podgora ima kakih petnajst hiš in spada pod prečensko občino. Tu so se sredi preteklega stoletja naselili starši Frana Levstika, slovenskega pesnika, pisatelja, dramatika, kritika, jezikoslovca in bojvnik za resnico in pravico.

Levstikov rod izvira iz Spodnjih Retij pri Vel. Laščah. Pisatelj oče je imel tam skromno posest, obsega jočo komaj osmino grunta. Ko je zvedel, da je v Podgori naprodaj posest Florijana Sajeta, jo je kupil in prepisal na sina Matijo, prodal dom v Retjah in se 1855 ali 1856 preselil v Podgoro z ženo, sinovoma Matijo in Janezom ter hčerama Heleno in Mico. Pisatelj z očetovo prodajo ni bil zadovoljen, kajti preveč je bil navezan na rojstni kraj. Celo po preselitvi domačih je rajši zahajal v Retje in med drugim tu pri sosedu Ilji zasnoval znamenitega Martina Krpana.

Danes v Retjah ni več Levstikovih sorodnikov: pisateljevi bratje in sestre so umrli ali neporočeni ali brez otrok. Edini pravi sorodniki so torej potomci

Dolenjski PIONIR

Poznate dolenjsko pesnico - pionirko?

Kdo izmed dolenjskih pionirjev ne pozna mlade in še mnogo obetajoče pesnice Ivanke Hribarjeve, doma iz Vrha pri Žužemberku? Prebirali ste že njene pesmice v »Pionirskem listu«. Žužemberški pionirji Ivanke dobro poznajo. Imajo jo tudi radi, z veseljem in zanimanjem poslušajo in prebirajo njene pesmice, ki jih je že lepo štelo.

Dobro uro iz Žužemberka je vasica Vrh, kjer je domek naše Ivanke. Na robu doline reke Krke ždi mala hišica. V njej je priokala na svet 23. oktobra 1936. Mladost ji ni bila postлана z rožicami, pač pa kakor vsakemu kmečkemu otročiču brez posebnih doživljanj. Starši niso imeli časa misliti nanjo, imeli so veliko drugega dela in skrbi, da so preživljali več nedorastlih otrok. Ko se je zavedla življenja, je mlado dušo prevevala velika ljubezen do staršev, male rodne hišice in do rodne slovenske zemlje, kjer ji je tekla zibelka. Kako mora slovenski pionir ljubiti svojo drago domovino, je Ivanka napisala v šolski zvezek s temi prelepimi besedami:

»Zato te ljubim, draga dežela materina, draga moja domovina, ker si se tako junško borila...« Ivanka hodi zdaj v IV. razred nižje gimnazije v Žužemberku ter je vzorna in pridna dijakinja. Učiteljci jo imajo zelo radi. Kaj bi ji ne imeli, ko sama pravi, da ji je učenje glavna skrb.

»Zavedam se, da bom s svojim znanjem nekoč koristila sebi in domovini«, tako pravi o sebi.

SI. H.

Góre visoke, reke globoke
pozdravljajo tebe — slovenski junak.

Gaji zeleni, snežniki ledeni
še čujejo borcev junški korak.

Temni lesovi, širni gozdovi
tiho šumljajo: da bil si junak!

Gorenjska, Dolenjska, vsa zemlja
slovenska
še v sanjah posluša neustrašen korak.

Da bo svobodna, zemljica rodna,
zapustil si mamico — mladi junak.

Cez njivice razore podal si se v góre:
Svoboda, svoboda je pel ti korak!

Pred tabo smrt blede, lakota, beda,
a bil si neustrašen, mladi junak!

Zdaj vse te proslavlja in vneto
pozdravlja.

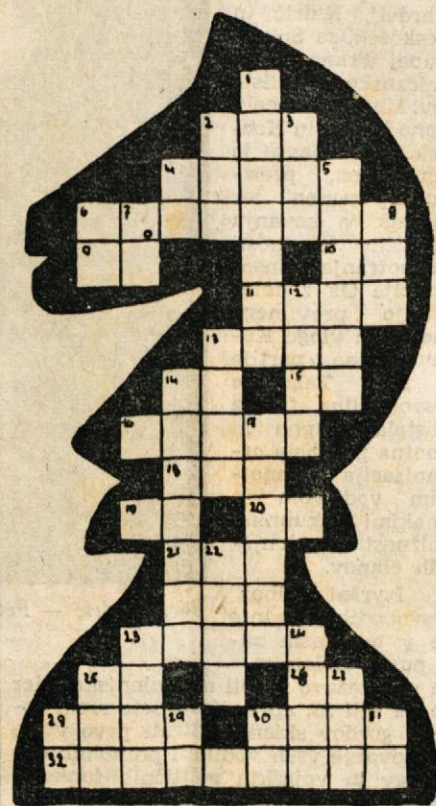
Zdravo! ti kličemo — hrabri junaki!
Ivanka Hribar.

Križanka

»Šahovski konjiček«

Vodoravno: 2. pogovor, 4. del obleke, 6. gorovje na Dolenjskem, 9. igralna karta, 10. žensko ime (2. sklon množine), 11. jopica, 13. neodločena igra, 14. mene, 15. enota za merjenje električnega upora (fonetično), 16. glasbilo, 18. vojna (hrv.), 19. osebni zaimek (ednina), 20. osebni zaimek, 21. rabi voznik, 23. majhne ure, 25. sestavlja telo, 26. oblika pom. glagola biti, 29. obrtnik, 32. letoviški kraj na Gorenjskem.

Navpično: 1. jokanje, 2. skupina čebel, 3. mongolski poglavar, 4. dva enaka soglasnika, 5. oblika glagola vcepiti, 6. njega, 7. del kolesa, 8. vrsta vrbe (žensko ime), 12. zavoj, 13. zelena žaba,

14. mesto na Štajerskem, 17. vas pri Novem mestu, 22. konec, uspeh, 23. udarec, 24. vrsta razprave, 25. nam kaže čas, 27. vzvišene lirske pesmi, 28. pamet, 29. skrajni konec suhe zemlje, 30. staroslovanska pljača, 31. učenje.

Beseda o dolenjskih gasilcih

V Novem mestu je nedavno zborovalo 114 delegatov-gasilcev društev novomeškega okraja. Občni zbor je ugotovil veliko uspehov v delu gasilske organizacije, opozoril pa seveda tudi na nekatere pomanjkljivosti.

V okrajno gasilsko zvezo v Novem mestu je včlanjenih 73 gasilskih društev, ki imajo skupno 3621 članov. Člani mladink je 278, članov-mladincev pa samo 475. Vse premalo so društva stari, da bi pridobila mladih članov in vključila v gasilstvo žene in dekleta, ki lahko krepko podpro gasilsko dejavnost.

Društva so na splošno slabo opremljena z orodjem. Večino brizgal je treba popraviti. Zlasti težko se obični pomanjkanje tlačnih cevi, saj pride povprečno na vsakega gasilca le 2 metra cevi. Ker se cevi težko dobijo in so tudi zelo drage, bo moral Republiški odbor pokazati več razumevanja za dolenjsko gasilstvo in ga materialno podpreti. Saj je prav na Dolenjskem, ki ima slaba gospodarska poslopja,

nevarnost požarov še posebno huda.

Lani je bilo v okraju 35 požarov, skupna škoda je znašala 30 milijonov 131.756 dinarjev, gasilci pa so rešili za 37 milijonov 207.271 dinarjev, v tem pa ni všteta vrednost, ki so jo gasilci rešili pri gozdnih požarih. Gašenje je bilo zelo uspešno zlasti tam, kjer je bila blizu voda in so lahko gasili tudi s krajsimi cevmi. Težje je bilo v Zalogu in še ponekod — voda je bila daleč, manjkalo je pa orodja za verigo.

Za usposabljanje mladega kadra so društva organizirala 608 raznih vaj: 294 suhih in 207 mokrih. Vse premalo pa so društva organizirala strokovnih predavanj.

Poročilo tajnika je pokazalo, da se društva še niso lotila politično vzgojne dela med svojimi člani. V mnogih krajih je zakoreninjena stara miselnost. Od 3621 članov je le 208 komunistov, 400 je članov mladinske organizacije, 280 je članic AFZ, ostali pa so včlanjeni v Socialistični zvezi delovnega ljudstva. Je pa še 35 gasilcev, ki ne pripadajo nobeni organizaciji.

Posledice slabe povezave med organizacijami in prešibke politično moralne vzgoje so zelo občutne. Marsikdo se prav gasilci upirajo življenju novega časa. Društva so uprizorila igre, ki so škodljivo vplivale na sodobno miselnost. Zgodilo se je, da je prišel, zaradi premajhne budnosti, na spominsko ploščo »Padlim gasilec — borcev NOB«, tudi gasilec, ki se je boril v sovražnih vrstah. Gasilci se večkrat udeležujejo cerkvenih pogrebov v uniformi, a civilne pogrebe zapostavljajo. Zaradi svoje stare miselnosti odklanjajo sprejem žensk v svoje društvo.

Veliko je tudi pomanjkanje gasilnih domov. V Račjem selu, Lukovku, Podturnu in na Repčah so novi v glavnem že dograjeni. Pri tem delu so člani opravili 15.756 ur prostovoljnega dela, kar je denarna vrednost 1.348.260 din. V Podturnu je veliko pomagala mladinska organizacija. Dobro urejen dom imajo v Dol. Toplicah, na Dvoru in drugod. V Ambrusu in na Rebrju v Suhi krajini pa gasilci zelo slabo ravnavajo z orodjem in ga malomarno shranjujejo.

V nekaterih društvih so tudi notranja trenja med starimi in mladimi. Nujno potrebno je mlade vzgajati in jih strokovno usposabljanje na tovarniški način. Ponekod starejši sprašujejo, ali je lahko zavarovan tudi mladi član. Ugotovilo se je, da so pri požarih sodelovali največ mladi, zato seveda zaslužijo, da so tudi zavarovani.

Rojaki v Ameriki za šentjernejški spomenik

Poročali smo že, da zbirajo Dolenjci v Ameriki prostovoljne prispevke za spomenik padlim junakom šentjernejške doline. »Prosveta« piše 16. marca, da zbirka narašča.

Jerry Gorenitz, ki vodi zbiralno akcijo, poroča med ostalim, da mu je John Paulič poslal 5 dolarjev.

»Bral sem v Prosveti, da pobiraš za spomenik v Št. Jerneju. Tudi jaz prispevam zaradi moje nečakinje, ki tam stanuje. Piše se Bučar. Njenega moža so belogardisti ustrelili pri večerji. Beli so prišli v hišo, vzeli moža ven in ga ustrelili zadaj za hišo. Nečakinja je prišla in ga dvignila v naročje, kjer je izdihnil svoje življenje. Tako so delali hlapci dušnega pastirja Rožmana, katerega nekateri ljudje še danes smatrajo za škofa. — Jaz sem doma iz Orehovice«, zaključuje pismo John Paulič iz Gardena v Kaliforniji.

»Nisem tam doma, sem pa Dolenjec kot si ti. Darujem zato, kar je akcija zgodovinskega pomena«, piše Gorenitz v svojem pismu Mihael Tomec iz Johnstowna, ki je prispeval za spomenik 5 dolarjev.

Rojak Anton Gregorič iz Calumeta, ki je poslal 4 dolarje, pravi v svojem pismu med ostalim: »Doma sem iz vasi Groblje. Prej sem daroval za spomenik v Žabji vasi, sedaj pa berem, da zbirate tudi za spomenik v Št. Jerneju, zato prispevam tudi vam...«

Frank Mikulič iz Johnstowna pa piše takole: »Jaz nisem iz Št. Jerneja, ampak iz Brusnic. Št. Jernej mi je dobro poznan, tja sem hodil na semenj. Prispevam tri dolarje.«

Poleg Mary Furarjeve in Jerryja

Gorenitza zbira prispevke za šentjernejški spomenik padlim borcem za svobodo tudi mrs. Vratarič v Luzernu, Pa.

Belokranjski ribiči so podali letni obračun

Pred kratkim je bil v Črnomlju letni občni zbor Ribiške zadruge, na katerem so člani prebrali delo v minulem letu. Glavna skrb zadruge, v kateri je bilo lani včlanjenih 71 ribičev, je bila predvsem poživitev redkih belokranjskih voda z ribjim zarodom. Bela krajina, ki je poleg Suhe krajine z vodo skoraj najrevnejši predel Slovenije, saj tečejo poleg mejne Kolpe po njej samo še majhne vode kot Lahinja, Krupa, Dobličica in Nerajec, pač zaslužijo, da se vsaj v teh vodah smotljivo goji ribji zarod.

Tako so bile že pred dvema letoma v nekatere vode vloženi krapci in v Dobličico ameriške postvri, ki pa jim tu verjetno ne prija, ker so se iz nje oddelile. Zato je bilo sklenjeno, da bodo letos namesto ameriških vložili domače potečne postvri, ki jih bodo spustili v Krupo in 2000 za poskušnjo tudi v metliški potok Obrh.

Paziti pa bo treba, da se bo, ko bodo čez dve, tri leta te ribe godne, vrtili res pravi športni odlov pri teh kakor tudi pri drugih ribah, o čemer na žalost pri nekaterih članih — na srečo so to samo izjemni — danes ne moremo trdit. Tako so se celo na obnem zboru oglašili nekateri zagovorniki nočnega in dnevnega lova na vrvice, kar pa je večina strogo obsodila. Zato je v prihodnje dovoljen samo športni lov s trkamom, blestivko in drugimi vabami ter bodo člani obnem z ljudsko milico budno pazili, da se bo ta sklep, ki velja povsod drugod, tudi v Beli krajini strogo izvajal. Prav tako bodo zapечатene vse vrste in mreže. Kdor se bo v lovu pregrešil, temu pač ne bo več mesta med pravimi ribiči.

Minulo leto je tudi bil ulovljen v Kolpi najtežji som po vojni (25 kg). Sklenjeno je tudi bilo, naj bi ribiči ake večje komade podarili socialnim ustanovam kot Domu osemogolih v Metliki, Dečjemu vzgajališču v Gradcu ali Mladinskemu domu v Semiču.

Na ustanovnem obnem zboru Ribiške zadruge, ki je nadomestilo prejšnjega Ribiškega zboru, je bil ponovno izvoljen lanišoltni predsednik tov. Vinko Fabjan iz Črnomlja.

Če se človeka loti zajec...

Doma je zmanjkalo moke in mama je naložila 14-letnemu Ivanu v nahrbtnik nekaj žita, da ga odnese v mlin. Ta je res oprtal vrečo ali žakelj, kot pravijo v Beli krajini, in se po bližnjici podal v mlin. Ko se je z vrečo na hrbtu pretikal skozi vrzel v vaškem plotu, je zagledal pod grmom spečega divjega zajca. Hitro je odložil vrečo, se tiho približal zajcu in ga zgrabil za ušesa ter dvignil. Zajec, ki takih »sanj« ni pričakoval, je seveda obupno brcal z nogami. Ker ga je Ivan držal za ušesa, obrnjenega proti obrazu, mu je zajec s krepkimi zadnjimi nogami kaj hitro raztrgal srjaco in do krvi spraskal prsa.

Ko je Ivan zagledal raztrgano srjaco in okrvavljeno kožo, je zajca spustil in se jokajoč vrnil domov. Matič, videč Ivana, da se vrača krvav in jokajoč, ga je vprašala:

»Ja, Ivan, kdo pa te je?«

Med hlipanjem ji je sinko odgovoril:

»Zajec me je...«

»No, ta je pa debela,« je menila mama, »še nikogar na svetu ni napadel zajec, tebe pa je?«

In čeprav je Ivan povedal vse po pravici, jih je dobil še od mame, ker mu enostavno ni verjela, da »bi ga zajec«.

»Poleg lepe šole hočemo imeti tudi lepo kegljišče...« pišejo pionirji iz Stopišč

Za vasjo se dviga na hribu lepa šola, naš ponos. Iz dneva v dan nas preseneca, se razvija in nas veselo pozdravlja. Še malo, pa se bomo preselili v novi del, da začno delati pri starem delu šole. Kako vesel bomo hodili po širokih hodnikih, dva-

krat lepše bo v novih učilnicah, ki nas še ne poznajo. Marsikdo nam bo zaviral. Pa ne mislite, kjer se bomo razvedrili in zabavali. Zato smo se začeli delati. Kar si zamislimo, moramo izvesti, ne pomagaj niči. Za kopljenjo! Dan za dnem se širi čista bodočina kegljem. Pridne roke ne odneha. Mogoče ste že uganili, kje je to? V Stopiščah! To delajo stopiški učenci IV., V., VI. in VII. razreda. Z veseljem delamo. Pridite nas gledat, kako vhitimo krampe in lopate, kako odvažamo zemljo, kako vrtamo skalnat teren, da odstranimo ovire ki so nam napoti. Samo škoda, da nam ne puste še razstreljivati. Nam pač ne zanaupajo, ker se boje, da bi se z razstreljenim kamnom pomešali še naši udi. Naj bo, pustimo to veselje odraslim in se zadovoljimo s tem, da gledamo kako frči trdovratna skala na vse strani. Ne strah nas skalnat teren, kajti kdor hoče, tudi zmora. In verjemite, da bo tu prav kmalu lepo kegljišče. Ni nas treba siliti k delu, saj kar tekmujejo med seboj.

Pohvaliti moramo tudi črnošolske mladince, ki nadalnje ne desajo po svojih delovnih urah. Pomagajo nam, da bo prej gotovo; pa saj delajo tudi zase, ker se bodo tudi oni zabavali na novem kegljišču.

Res lepo in živahno je pri nas, pa še lepše bo!

Pozdrav od stopiških pionirjev

»ELEKTROTEHNA«

TEHNIČNO TRGOVSKO PODJETJE Z ELEKTROTEHNIČNIM MATERIALOM

LJUBLJANA, PARMOVA ULICA ŠT. 33

CESTITA K PRAZNIKU 1. MAJA VSEM SVOJIM ODJEMALCEM IN DOBAVITELJEM!

ZASTOPSTVO TOVARNE ELEKTRIČNIH STROJEV
»RADE KONČAR«, ZAGREB

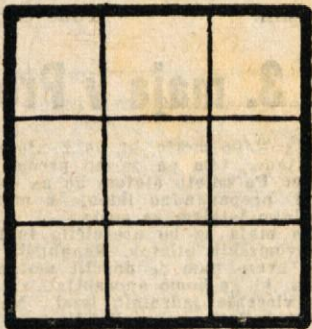
UVOZ ELEKTROMATERIALA, KI SE NE PROIZVAJA V DRŽAVI
KONSIGNACIJSKA SKLADIŠČA INOZEMSKIH TRVDK

Za razvedrilo

Magični kvadrat

Izpolnite kvadratke s številkami od 1 do 10 tako, da dobite pri seštevanju v vseh smereh vsoto 15. — Poizkusite večkrat in z različni številskimi, prvič vam verjetno ne bo uspelo!

Rešitev ugank in »Izpolnjevalke« 12. in 13. številke

POZNATE NASA MESTA? V petih stavkih se skrivajo naslednja mesta: Maribor, Bor, Bled, Idrija, Pag, Raka, Niš, Postojna, Jesenice, Celje, Zagreb in Mostar.

POSETNIČI: Urednik, Strojovodja.

ZNAS DOBRO RACUNATI? Oba popotnika bosta prišla hkrati na cilj, ker je 34,5 km prav toliko kot 32 km in 2500 ml.

IZPOLNJEVALKA: 1. P. 2. voz, 3. Vozuv, 4. radij, 5. Miran, 6. vrana, 7. izvor, 8. topol, 9. Kropa, 10. Tamar, 11. teloh, 12. klati, 13. radij, 14. briga.

Izmed ostalih rešitev je bilo tokrat precej pravih, le pri imenih mest so nekateri pionirji pokazali kaj slabo znanje zemljepisa! Večina jih je pozabila na Pag, na Bor, pa tudi Mostar se je nekaterim izmuznil. Zato z reševanjem ne hitite, v navidez nedolžnih besedah se skriva marsikaj! Veliko sreče pri današnjih zankah in ugankah!

Izšrebana sta bila: Taborniška družina Rjavih medvedkov, Novo mesto, ki dobi Prezilevo knjigo »Mladi kemik«, in pionirka Germ Nataša, Beograd, Voj. Milenka 37/L, ki dobi Zbirko slovenskih narodnih pesmi.

vrata le na dvoriščni strani. Veža je bila od dima čisto črna. Družinska soba — »hiša« — je bila prav tako velika kot današnja in na istem mestu; stene so deloma še stare, samo da so jih povisali, ko so dvignili poprejšnji nizki strop. Okna so bila majhna in na cesto ni gledalo nobeno. Tudi vrata v »hišo« so vodila z dvoriščne strani in ne iz veže kakor danes. Tu je spala vsa družina. V levem, lesenem delu hiše, je bila majhna sobica.

Pisateljeva sestra Mica je bila usmiljena in dobra ženica; celo pijanci so se ji smilili. Lenčka je bila poročena v Dol. Straži. Po njeni smrti se je na njen dom preselil tudi brat Janez, nekdanji prečenski mežnar. Tudi on je bil na starost ves neboljzen kakor pisatelj v boleznih; vse je šlo izpod njega.

Toliko ve danes povedati družinsko izročilo o Franu Levstiku in njegovih sorodnikih.

Razen omenjenih stvari pri Levstikovih v Podgori ni ničesar, kar bi spominjalo na pisatelja. Ni njegovih Pesmi ne Martina Krpana ne česa drugega. Tudi predmeti, nekdanj njegova osebna last, počasi propadajo. Ali bi ne bilo dobro, ko bi se ta ali oni pobrigal zanje in jih obvaroval pogube? Nemara bi tudi tu posegla vmes Študijska knjižnica v Novem mestu, katere upravniki je že večkrat pokazal razumevanje za podobne stvari. Prepričan sem, da bi

se z današnjim lastnikom Jožetom Levstikom dalo o stvari pametno pogovoriti. Možnost pa je tudi še druga: bližajo se znamenite stoletnice: drugo leto bo minilo sto let, odkar so bile natiskane Pesmi, prva Levstikova knjiga. Zaradi njih je bil obdolžen bogokletnosti in celo pregnan iz bogoslovja, kamor se je bil zatekel, ko mu je nemara res njegov preganjalec — gimnazijski katehet Globočnik prepredil opravljati maturo. Še več: čez pet let se bomo po vsej Sloveniji spominjali stoletnice slovitega Martina Krpana, Napak slovenskega pisanja in Potovanja iz Litiže do Cateža. Mar ne bi že zdaj kazalo misliti na to, da se velikemu pisatelju, plemenitemu značaju in neustrašnemu demokratu oddolžimo nemara tudi s spominsko ploščo na njegovi drugi domačiji v Podgori? Novo mesto je središče Dolenjske, tu se šola večina naše mladine! Naj bi imela priliko, da si na izletih v bližnjo Podgorico znova in znova obuja spomin na Levstika! Pokažimo tudi na ta način, da smo ga vredni, in uredimo vsaj skromen muzejček z njegovimi predmeti, knjigami in podobami! Plošča pa naj bi spominjala slehernega mimoslednega, da je bil tu dom Levstikovega rodu, iz katerega je izšel eden največjih, toda hkrati tudi najbolj preganjanih ljudi, kar jih je kdaj rodila slovenska mati.

Ir.

„Škoda je res velika, denarja pa nimava, ker sva vse sproti zapravila...“

Kakor za dobro pripravljeno Novoletno jelko, tako je obložena stranska miza v razpravnih dvorani novomeškega okrajnega sodišča z zaviti različne velikosti. V vseh so dolgi metri flanele in platna ali pa že izdelani kosi perila iz tega blaga. Na zatožni klopi v ospredju dvorane pa sedi devet obtožencev — devet ljudi različnih poklicev in različne starosti. To je predzadnje dejanje velike tatinske in razpečevalne kazenske zadeve s tekstilnim blagom mestne tkalnice Novo mesto.

19-letni Ivan Kastelic, ključavničarski vajenec, doma iz St. Jošta pri Stopičah, je užival polno zaupanje vodstva in kolektiva mestne tkalnice, ki ima svoje prostore v Šmihelu, saj je bil sin poštenih staršev. To zaupanje in skrajno neprimerne prostore, kjer se nahaja obrat, je izkoristil za velikopotezno tatvino, s katero je začel v decembru 1951. Za to »podjetnost« je pridobil enakovrednega, če ne še sposobnejšega pomočnika v osebi bivšega mlinarja na Pogancih in potem v Zalogu, Antonu Modicu, doma iz Gabrja. Ta se je pri tatvinah izkazal tudi kot odličen »trgovca« na drobno, nič slabša v tem oziru in početju pa ni bila tudi gospodinja Marija Stopar iz Gotne vasi, kamor sta prva dva prinašala blago v razpečavanje. Takole 34 bal ali okrog 1300 m flanele in drugega blaga je šlo po tej »liniji« v promet — v skupni vrednosti 383.818 din. Mladoletna hčerka Stoparjeve S. S. je dobila od Kastelice v dar 5 metrov blaga, poleg tega pa je kupila od njega 60 metrov, od matere pa 30 metrov tega blaga, čeprav je vedela, da je blago ukradenko.

Kastelic in Modic sta kradla tako, da je Modic ob dogovorjenem času šel v gostilni Kalčič v večernih urah, ko je Kastelic vzel v obratu ključ,

smuknil v skladišče ter prinesel nekaj bal. Tako sta odnesla najmanj 23 bal, nekaj pa jih je »vzdignil« Kastelic sam. Kakih 11 bal sta spravila pri Stoparjevi in ji tudi zaupala »razprodajo«, nekaj blaga pa je nesel Modic v začasno shrambo k svoji sestri Mariji Luzar v Novo mesto. Njej je zato poklonil 9 metrov, prodal pa 34 metrov blaga.

V afero so bili zapleteni še drugi. Tako Elka Knafeljc iz Gotne vasi, ki je dobila nekaj blaga v dar in nekaj po znižani ceni. Dalje Zofija Retelj, žena krojača iz Novega mesta, ki je prav tako dobila od sestre Marije Stopar po »znižani ceni« 18 m flanele in 4,5 m blaga v dar, potem Anton Zupančič, ki je dobil v dar od Kastelice kar celo balo blaga, (baje kot poročilo darilo!) zato ker mu je od časa do časa dal v šmihelski pekariji, kjer je bil uslužben, kakšen kos kruha. Modic in Stoparjeva sta prodajala blago po vsem Podgorju in v okolici Zaloga. Stoparjeva je pri vsaki prodaji navedla drugačen izvor blaga: da ga je kupila za bone, da ga je dobila iz Amerike, da ga je kupila v straški zadrugi, v Beogradu, ali Kranju, da ji ga je nekdo »prišvercal« in podobno. Okrog 50 kupcev tega blaga so zaslišali preiskovalni organi in precej blaga dobili nazaj, vendar je bilo večinoma že predelano v perilo, tako da je še vedno nepokrite škode 272.387 din. Na vprašanje predsednika sodišča, kam sta dala denar, je Modic odgovoril:

»Res je škoda velika, denarja pa nimam, ker sva vse sproti zapravila in zapila, pa tudi zabarantala.« To je potrdil tudi Kastelic.

Za Kastelico se je zavezal oče, da bo plačal škodo do 50.000 din, za obto-

ženo Marijo Stopar in Zofijo Retelj se je prav tako zavezal plačati škodo njun oče, Modicu pa bo pomagal poravnati škodo brat, vsaj tako je izjavil njegov zagovornik. Obsojeni so bili: Ivan Kastelic na 3 leta in 10 mesecev zapora, Anton Modic pa na tri leta zapora. Marija Stopar, pri kateri je sodišče upoštevalo, da ima pet otrok, od teh štiri nedoletne, je bila obsojena na eno leto zapora, mladoletna S. S. na tri mesece zapora, pogojno za tri leta, Marija Luzar na 4 mesece zapora, pogojno za tri leta, Elka Knafeljc na 7200 din denarne kazni, Zofija Retelj 10.000 din in Anton Zupančič na 20.000 din denarne kazni. V slučaju neizterljivosti se spremeni denarna v zaporno kazen, in sicer za vsakih 200 din en dan zapora. Boris Stopar, mož obtožene Marije Stopar, je bil oproščen.

Tudi udeležence kuharskega tečaja na Sinjem vrhu v Beli krajini bi se rade videlo v »Dolenjskem listu«. Poslale so nam fotografijo z zaključnega tečaja, ki ga je vodila tov. Dupin Anica. Na tečaju Rdečega križa pa je poučevala upraviteljica šole tov. Ivačič Sofija. — Tečajnice s Sinjega vrha poročajo nadalje, da sadije lepo kaže, zlasti alve povsod prekrasno cvetijo. Teško pričakovani dež je na mah spremenil lice pokrajine.

Zopet nesreča zaradi neubogljivosti

Na Krasincu v Beli krajini se je pred dnevi zopet primerila težja nesreča z najdenim eksplozivom. Dijak II. razreda nižje gimnazije v Podzemlju, Matija Zupančič, je v domači vasi na Krasincu našel na neki njiivi star naboj avionske brzostrelke. Naboj je prinesel domov in pričel na pragu domače hiše nabijati po njem, želeč dobiti iz naboja smodnik. Za opozorilo svoje matere, naj ne tolče po naboj, se ni zmenil. Pri nabijanju je naboj eksplodiral in težje poškodoval nesrečnega, neubogljivega dečka; na desnici mu je odrgalo dva prsta, težko pa mu je poškodovalo tudi dlan desne roke.

V šoli so bili učenci ob priliki za varovanja že takoj ob pričetku letošnjega šolskega leta ponovno opozorjeni, naj se ne igrajo z najdenimi naboji, bombami itd., ki jih je ponekod še najti na poljih, v gozdovih in na travnikih. Matija Zupančič pa se ni zmenil za opozorilo in za opomine svoje matere. Nesreče, ki ga je delovno onesposobila za vse življenje, si je nesrečni dečko tokrat zaręs sam kriv, saj se je podobna nesreča že pred tremi leti primerila nekemu učencu podzemeljske šole, a ga tudi ta nesrečni zgled ni izmodril.

letelo tako dolgo progo v izrednem času 25 ur in 24 minut.

50 dni zapora in 10 udarcev po plečih s pasom je prisodil sodnik nekemu Donaldu Adamsu v Brantfordu (Kanada), ker je z bičem pretepal svojo ženo, ki je kadila.

Strah ima velike oči. Prosluli senator McCarthy, ki lovi v ameriškem družabnem življenju »komunistične coprnice«, kakor se iz njegove »prizadevnosti« norčujejo napredni časopisi, se je spravil zdaj celo nad ameriške cerkve in duhovnike. Baje so ameriške cerkve natrpale s komunisti in njihovimi sopotniki. Sin pokojnega predsednika Roosevelta, Franklin Roosevelt, demokratski liberalci iz New Yorka, je v nižji zbornici predložil resolucijo z zahtevo, da kongresniku Veldeju odvzamejo načelstvo preiskovalnega odseka v McCartyjevem zloglasnem uradu »neameriške aktivnosti«.

Veverica je kradla zastave. Na vojaškem pokopališču v Lansingu, kjer so pokopani vojaki iz druge svetovne vojne, je pokopališča uprava dalj časa ugotavljala, da nekdo krađe male zastavice, ki so bile zasajene na grobovih. Končno je prišla na sled veverici, ki je zastavice odnašala na bližnje drevo, kjer si je uredila svoj domek.

Lep uspeh črnomojskih atletov v Karlovcu

Atletsko društvo »Železničar« iz Karlovca je 19. aprila priredilo otvoritveni miting, na katerega so bili povabljeni tudi dijaki črnomojske gimnazije. Čeprav je bila ekipa zelo pripravana zaradi Plutove bolezni, je vendar izvojevala štiri prva in pet drugih mest. Rezultati so na razmočenem in mehkem terenu več kot odlični, posebno še, če upoštevamo, da so bili tekmovalci sami začelniki, razen državnega prvaka v krosu Brinca. Doseženi so bili naslednji rezultati: 100 m: Skedelj (8. r. gimn.) II. mesto 12,2; 400 m: Skedelj (8. r. gimn.) I. mesto 57,4; 1500 m: Brinc (8. r. gimn.) I. mesto 4,35; 5 km: Simončič (5. r. gimn.) III. mesto 4,40; 800 m: Brinc (8. gimn.) I. mesto 4,11; 4 km: Kopje: Kapš (8. gimn.) I. mesto 45,11 m; Mušič (5. gimn.) II. mesto 43,76 m; mladinka Filakova je dosegla I. mesto na 200 m 30,2 in II. mesto na 60 m 9,1. Tekmovanje je bilo dobro organizirano. Tekmovalcev je bilo 47. Kolarič

ZAGREBSKA »LOKOMOTIVA« PREMAGANA V NOVO MESTU

Z rezultatom 3:2 so v nedeljo dopoldne odbojkarji novomeškega Partizana premagali v prvenstveni tekmi zvezne lige moštvo zagrebske »Lokomotive«. Rezultati petih iger so naslednji: 15:1 (!!), 15:8, 9:15, 13:15 in 16:14. Navdušeni gledalci so prisrčno pozdravili prvo letošnjo tekmo in zmago prikljubnih odbojkarjev. Več bomo o tekmi poročali v prihodnji številki.

OBVESTILA

Kino

KINO NOVO MESTO PREDVAJA:
Od 1. do 4. maja: mehiški film »Viva Zapata«.
Od 5. do 7. maja: francoski film »Parada izgubljenega časa«.
Od 8. do 11. maja: angleški barvni film: »Carobna temnica«.
KINO DOLENJSKE TOPLICE PREDVAJA:
1. in 3. maja: ameriški film »Postaja Unione«.
6. in 7. maja: francoski film »Panika«.

Oglasi

ZAMENJAM trišobno stanovanje na Raki za enako ali večje dvosobno v Novem mestu. Naslov na upravi.

Ali Podzemelj res ne zasluži lastne mesnice?

Podzemeljčani se že več let brezuspešno bore za to, da bi se v vasi uredila mesnica. Podzemeljski mesar Matija Križan ima še iz predvojnega časa urejeno v lastni hiši klavnico, pred dvema letoma pa si je omislil tudi mesnico. Po pravici so prebivalci Podzemlja in kakih 20 okoliških vasi pričakovali, da bo vprašanje mesnice in prodaje mesa v Podzemlju čimprej urejeno. Žal pa mesar Križan, kakor izjavlja sam, ne dobi dovoljenja za sekanje in prodajo mesa. Občinski ljudski odbor v Gradcu je že pred časom poskusil urediti mesnico tudi v bližnjem Gradcu. Iz neznanih vzrokov pa je tudi to prizadevanje ostalo zgolj pri besedah. In tako morajo prebivalci občine Gradac v Beli krajini hoditi ob petkih ali sobotah po meso v oddaljeni Črnomelj ali Metliko. Podzemelj je od

Metlike oddaljen 6 km, od Črnomlja pa 10 km. Nastaja vprašanje, koliko ljudi danes dejansko razpolaga z dragocenim časom, da bi lahko vsako soboto odhajali po meso v oddaljeno Metliko ali Črnomelj. Tukaj ne gre samo za zamudo časa, ampak tudi za občutno podražitev vsakega kg mesa, saj je ob najmanj pol dnevnemu zamudi in razmetavanju s časom potrebno plačati tudi vlak, če hočejo ljudje priti do mesa.

Prizadeti občani prosimo občinski ljudski odbor v Gradcu, naj energično in čimprej reši to vprašanje, da se končno že uredi mesnica ali v Podzemlju ali v Gradcu. Ako že privatnik ne dobi dovoljenja za zakol živine in prodajo mesa, naj bi se za to stvar zavzela Kmetijska zadruga v Gradcu oziroma v Podzemlju in uredila mesnico v lastni režiji.

Priprave Partizana za proslave v Kočevju

V okviru programa za proslave 10. obletnice prvega zbora slovenskih poslancev so vključene tudi samostojne prireditve TVD »Partizana«. S skrajno poštvenostjo predsednika tov. Ouka Antona in ostalih članov gospodarskega odbora društva je uspelo pospešiti gradnjo novega športnega stadiona, tako da bo možna otvoritev 1. maja t. l. kot je bilo predvideno. Stadion bo odgovarjal vsem sodobnim potrebam telesne vzgoje. Poleg športnih naprav bo imel zidane garderobe in lesene tribune. Stadion je poleg letnega kopališča, pri katerem so tudi že igriska za tenis, odbojko, košarko itd., kar je bilo zgrajeno lansko leto. Tako bo imel »Partizan« Kočevje eno najlepših in sodobnih letnih telovadišč v Sloveniji. K tej graditvi so izdatno pripomogli lokalni

podjetja s denarnimi podporami, materialom in uslugami ter gre vsa hvala razumevanju delovnih kolektivov. V program je tudi gradnja novega telovadnega doma, kar pa je stvar celega mesta in ne samo društva. Bivši Sokolski dom, sedaj »Šeškov dom«, je bil adaptiran, tako da ne odgovarja več potrebam telesne vzgoje, poleg tega pa je dom potreben v prosvetne svrhe.

Na dan otvoritve stadiona 1. maja, ki bo uvodna prireditev v vrsti proslav, bodo vse ljubiteljske tekme, na katere so povabljeni atleti vseh športnih društev Slove nije. Istočasno bodo prvenstvene tekme v lahki atletiki in odbojki društev »Partizana« okraja Kočevje.

Priprave so v polnem teku. Upamo, da nam bo vreme naklonjeno in da bomo ta dan lahko predvajali predvideni program, ki bo hkrati tudi propaganda za nadaljni razvoj atletike v tem koncu naše domovine. V mesecu juniju bo v okviru proslav okrajni telovadni nastop.

Ogenj v Špeharjih ob Kolpi

Pred kratkim so se vnele saje v dimniku posetnika in logarja Ivana Laknerja. Ker je bilo suho vreme, se je vnela že streha, vendar so navzoči z združenimi naporii preprečili požar. Gospodinje se stalno pritožujejo, da dimnikarski mojster Jože Klemenc iz Črnomlja zelo neredno ometa dimnike ali pa celo po več let ne pride v te ali ono domačijo. Baje gre samo tja, kjer že vnaprej ve, da bo dobil pijačo za katero se veliko bolj zanima kot za ometanje dimnikov. Da je omenjeni požar, ki bi lahko imel usodne posledice za vso vas, nastal pri Laknerju, je prav tako odgovoren Klemenc, ker ni v redu ometal dimnika.

Komisija ljudskega odbora naj bi pregledala delo dimnikarja Klemenca, ker obstaja nevarnost požara tudi drugod. Takim obrtnikom je treba odvzeti obrtno dovoljenje. Če že pijačjuje, naj pijačjuje na svoj račun, ne pa na račun nevarnosti za splošno ljudsko premoženje in privatne lastnine! P. Z.

TRGOVSKO PODJETJE TREBNJE

nudi vse vrste tekstilnega blaga, galanterijo, železnino in specerijsko blago v veliki izbiri!

Vsem našim odjemalcem želimo mnogo uspehov v nadaljnjem delu in jim čestitamo ob delavskem prazniku — 1. maju!

BORBENI POZDRAV DELOVNEMU LJUDSTVU DOLENJSKIH OKRAJEV OB DELAVSKEM PRAZNIKU — 1. MAJU!

OKRAJNI LJUDSKI ODBORI — OKRAJNI KOMITEJI ZKS — OKRAJNI ODBORI SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA — OKRAJNI ODBORI ZVEZE BORCEV, AFŽ, LMS, VOJNIH INVALIDOV — OKRAJNE ZADRUŽNE ZVEZE

ČRNOMELJ — KOČEVJE — NOVO MESTO

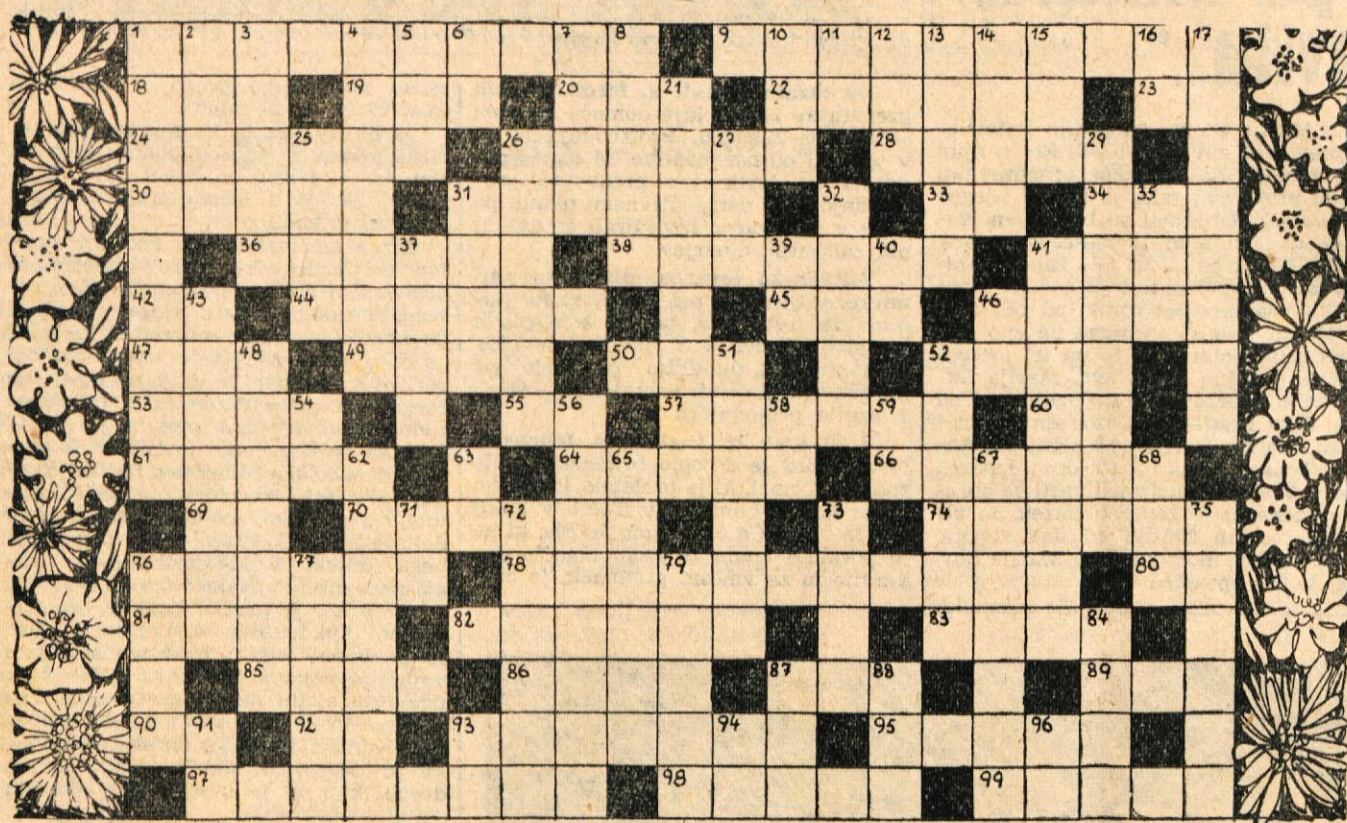
Ljudski odbori mestnih občin Novo mesto, Črnomelj in Kočevje

SGP »Pionira«, Novo mesto — LIP, Novo mesto — Tekstilna tovarna »Novoteka« — Gozdno gospodarstvo Novo mesto — Trgovsko podjetje »Prehrana«, Novo mesto — Mizarstvo Dvor — Kmetijska gospodinjstva šola, Mala Loka — Lesna industrija »Zora«, Črnomelj — Belokranjska železovarna — Okrajno gradbeno podjetje, Črnomelj — Splošno trgovsko podjetje, Črnomelj — Kmetijska zadruga, Črnomelj — Okr. sindikalni svet, Črnomelj — Trgovsko podjetje OZZ, Črnomelj — Okr. gradbeno podjetje »Krka«, Novo mesto — »GOSAD«, Ljubljana, podružnica Novo mesto — Mesarija in klavnica Novo mesto — Industrija čevljev, Novo mesto — Lesno industrijsko podjetje, Ribnica

OBČINSKI LJUDSKI ODBORI IN KMETIJSKE ZADRUGE OKRAJEV ČRNOMELJ, NOVO MESTO IN KOČEVJE

Naj živi Socialistična zveza delovnega ljudstva Slovenije!

Prvomajjska nagrajna križanka

Vodoravno: 1. Zbiranje znamk, 9. ljudska republika, 18. veznik, 19. osebni zaimsek, 20. oče, 22. vrsta živine, 23. stara oblika veznika, 24. pomočnik, 25. domača žival, 28. drevo, 30. rastlina, 31. elipsa, 33. dva soglasnika, 34. Svoobodno tržiško ozemlje, 36. pisati, 38. drevo, 41. znak za stoja, 42. predlog, 44. popravljanje, 45. časovna enota, 46. moško ime, 47. naziv, 49. pas, vmesna pokrajina (množ.), 50. divja mačka, 52. evropska prestolnica, 53. hrana (srbohrv.), 55. približno (okrajšano), 57. slovenski pisatelj, 60. osebni zaimsek, 61. beriške, 64. oblika glagola vpadati, 66. znamenje, podoba, 69. okraj pri Ljubljani, 70. francoski slikar (fonetično), 74. rok, 76. začinjen, 78. zračna pila, 80. ozirom zaimsek, 81. vojaški čin, 82. trinogi, 83. kinematograf, 85. prav takšen, 86. vodna žival, 87. trenutek, 89. narav, 90. kazalni zaimsek, 92. latinski veznik, 93. znana Groharjeva slika, 95. glasbeno delo, 97. pisava, 98. vrsta tkanine, 99. vrsta torbe.

Navpično: 1. Domišljija, 2. bajeslovni le-talec, 3. športna potrebnost, 4. vrsta vina, 5. številnik, 6. kar, 7. otok v Indoneziji, 8. hun-ski poglavar, 10. turški gospodar, 11. veznik, 12. žensko ime, 13. ustje reke, 14. del dvo-

rane, 15. ptica, 16. srbski osebni zaimsek, 17. grič pri Atenah, 21. priključitev, 25. Ober, 26. kovina, 27. naša vojska (srbohrv.), 29. zvezdoznane, 31. moško ime, 32. volivce (srbohrv.), 33. struja, 37. bog ljubezni, 39. znak za baker, 40. osebni zaimsek (srbohrv.), 41. pravni pojem, 43. celina, 46. dva soglas-nika, 48. oženo pesmi, 51. pogorje v Evropi, 52. očitjanje, 54. osebni zaimsek, 56. evropska država, 58. egipčanski bog, 59. oblika angleškega pomožnega glagola, 62. naprave, 63. najvišje vodstvo (okrajšano), 65. potrošnja, 67. oseba, ki meri, 68. geometrijski pojem, 71. veznik, 72. pripadnik izumrlega naroda, 73. krotke živali, 75. prislov, 76. plast na zidu, 77. pesniška oblika, 79. letopisi, 84. očeneč, 87. solna kislina, 88. steza, 91. kemična prvina, 93. oblika pomožnega glagola, 94. število, 96. izraz pri kartanju.

Za pravilno rešitev gornje križanke razpisujemo naslednje nagrade:

1. moška športna srajca, 2. moška srajca, 3. tisoč dinarjev v gotovini, 4. Lewis, »Kraljevski kingsblood«, knjiga

je vezana v celo platno, 5. do 7. nagrada: Svet humorja in satire, celo platno, 8. Plevier, Morski psi, celo platno, 9. Jack London, Dolina meseca, 10. Silone, Fontamara (kartonirano).

Rešitve je treba poslati najkasneje do 12. maja 1953 na naslov uredništva Dolenjskega lista, Novo mesto, pošt. predal 33. V levi spodnji kot kuverte priložite »Križanka«, rešitvi pa priložite nagradni kupon.

Seznam žrtev NOV okraja Kočevje

Padli borci in žrtve fašističnega terorja v občini Mozelj

Moselj: Rant Franc, umrl leta 1944 od izčrpanosti in gladi v gozdu pri Lapinju; Rant Franciška, umrla 1942 od izčrpanosti in pomanjkanja zdravlja v roki ofenzivi; Mohar Franciška, umrla 1942 od gladi v roki ofenzivi; Grebenec Janezek, otrok, umrl od strahu 1942, ko so ga ujeli partizani.

Kočevje: Pantar Jakob, padel v Suhi krajini februarja 1945, kot pom. komisarja čete; Znidaršič Anica, roj. 1922, padla kot komisar bataljona Cankarjeve brigade marca 1943; Kordiš Franc, roj. 1876, umrl v taborišču Dachau marca 1945; Kordiš Rudi, roj. 1930, umrl na poslednjih mučenja v zaporu avgusta 1944; Naglič Anton, umrl na Rabu decembra 1942; Vidlič Janez, umrl na Rabu decembra 1942.

Suhi potok: Kotnik Jakob, roj. 1910, padel v NOV spomladi 1944 na Dolenjskem; Kotnik Maki, roj. 1923, padel februarja 1944 na Stajerskem; Lavrič Ema, rojena 1925, padla 1944 pri Škofji Loki; Lavrič Jože, roj. 1888, umrl v taborišču Dachau februarja 1945.

Kačji potok: Krže Franc, roj. 1876, umrl v taborišču Dachau februarja 1945; Šafar Jože, roj. 1900, umrl decembra 1942 na Rabu.

Rajndol: Pirnat Franc, roj. 1919, padel v NOV junija 1943 na Lapinju kot vodnik zašč. bataljona; Pirnat Alojz, roj. 1924, padel v NOV januarja 1943 nad Velikimi Laščami; Gantar Franc, roj. 1914, padel 1945 na Primorskem.

Turkova Draga: Marin Alojz, padel marca 1944 na Notranjskem.

Škrlj: Mežan Rajko, roj. 1925, padel 1944 na Hrvaškem.

Spodnji log: Crnkovič Martin, ubit od Italijanov marca 1943 v Starem trgu ob Kolpi; Murat Franc, roj. 1906, padel marca 1945 v Zumberku; Baraga Anton, padel septembra 1943 na Turjaku; Arko Filip, padel pri Kočevju novembra 1943; Orkovič Tine, otrok, se ponesrečil z orožjem 1944. leta.

Videm: Prebil Franc, padel julija 1942 pri napadu na Stari trg ob Kolpi.

Nemška Loka: Pršle Božo, padel aprila 1945 v Suhi krajini; Vesel Franc, padel 1943 pri Džuršičih.

Hrib: Torbar Maks, roj. 1906, padel kot aktivist oktobra 1944 v Koprvniku; Prelagar Martin, roj. 1902, padel 1944 pri Sv. Križu na Dolenjskem; Prelagar

Slavko, roj. 1928, padel 1944 na Dolenjskem; Kotar Jože, roj. 1923, padel decembra 1942 na Starem Brezju; Starič Jože, roj. 1899, padel decembra 1942 na Starem Brezju.

Laze: Hiti Ivan, roj. 1911, padel decembra 1942 na Starem Brezju.

Rajhenav: Gregl Anton, roj. 1910, ubit od Italijanov 1942; Cimprich Ciril, rojen 1924, padel marca 1945 v Adlešičih; Cimprich Peter, roj. 1890, umrl na Rabu januarja 1943; Brušič Stanko, roj. 1908, ustreljen marca 1943 kot ujeti partizan v Kočevju; Brušič Ivan, roj. 1918, ustreljen marca 1943 kot ujeti partizan v Kočevju.

Bukova gora: Božičević Ivan, rojen 1911, padel januarja 1943 v Mikiarjih kot borec NOV.

Koprvnik: Korelec Anton, padel decembra 1942 na Starem Brezju; Gremelj Alfonz, rojen 1927, kot borec NOV ranjen julija 1944 v Suhi krajini, 1946 kot invalid podlegel operaciji; Ivane Metod, roj. 1924, padel decembra 1942 na Starem Brezju; Gremelj Rudolf, roj. 1896, umrl 1945 na poslednjih internaciji; Boe Ivan, roj. 1896, umrl na poslednjih internaciji 1944.

Golobnjak: Oberstar Rudolf, rojen 1890, umrl 1942 na Rabu; Oberstar Rudolf, roj. 1927, padel aprila 1945 v Strugah; Dolar Anton, padel decembra 1944 na Starem Brezju.

Begunci iz Mozlja po napadu Italijanov leta 1942

Invalidska organizacija v Črnomlju za nastop SZDL

Na zadnjem izrednem sestanku osnovne organizacije ZVVI Črnomelj je članstvo razpravljalo predvsem o vstopu invalidske organizacije v Socialistično zvezo delovnega ljudstva. Sestanka se je udeležilo izmed 186 članov 157, ki so sodelovali v živahnem razpravljanju. V uvodu so posvetili z enominutnim molkom spomin na velikega revolucionarja, borca in heroja socialistične izgradnje tov. Borisa Kidriča.

Na sestanku so se invalidi dobobra seznanili s statutom in programom SZDL in soglasno sprejeli resolucijo, v kateri izražajo želje, da bi invalidske organizacije kolektivno vstopile v SZDL, katere statuti invalidi v celoti pozdravljajo in sprejemajo.

S. L.

Štirideset vojn v našem stoletju

Kakih 40 vojn že štejejo na svetu v našem stoletju. Kri ogromnih množic ljudi je tekla. Začelo se je z burško vojno, nato so sledile rusko-japonska vojna, boksarska vstaja, vojna v Tripolisu, balkanska vojna, prva svetovna vojna, vojna v Galiciji, državljanska vojna na Ruskem, vojna na Kitajskem, boj za Gran Chaco, vojna v Mandžukuo, italijanski vojni pohod v Abesinijo, španska državljanska vojna, ki-

tajsko-japonska vojna, druga svetovna vojna, potem vojne v Indokini, Indoneziji, Burmi, Palestini, Grčiji, Kitajski, Malaji in Koreji.

Grozotna je bilanca teh vojn. V njih je padlo 60 do 70 milijonov ljudi. Približno toliko je bilo pobitih ali so umrli od lakote in bede in koliko je beguncev, vdov in sirot. Za drugo svetovno vojno so znašali izdatki po neki ameriški statistiki bilijon dolarjev.

Po najnovejših statistikah je v drugi svetovni vojni padlo 65 milijona Nemcev, onega naroda, ki je naselil nacistični propagandi, ki je vojno izzvala. Nadaljnja dva milijona nemških vojakov in civilnega prebivalstva je bilo ranjenih in stalno pobitih. Če prištejemo k temu še kakih 300.000 Nemcev, ki so prišli ob življenje v koncentracijskih taboriščih, se zviša skupno število v vojni ubitih Nemcev na skoraj sedem milijonov.

Poverjeniki Prešernove družbe in knjigarne! Ne vračajte revije »Obzorik«, pač pa nam čimprej javite naslove naročnikov za poslano izvide in zahtevajte še nove!

Iz jetniške celice urejuje časopis

Po norveškem zakonu lahko aretirajo novinarja, če se brani povedati vir kakšnega pomembnega poročila. Lani je glavni urednik nekega norveškega časopisa objavil poročilo neke 16-letne deklice, ki bi bila kmalu postala žrtev nemoralnega napadalca. Članek je bil napisan z namenom, da bi spomnil policijo, naj poskrbi za večjo varnost po mestu. Deklica se ni javila na policiji, ker se je bala, da bo prišla ob dobro ime. Zato je zadevo zaupala uredniku, ker ji je obljubil, da njenega imena ne bo nikomur izdal.

Toda policija s tem ni bila zadovoljna: zahtevala je od urednika, da dekle-

tovo ime mora povedati; najvišje norveško sodišče je to zahtevo potrdilo. Zato so obsodili urednika na tri mesece zapore, če ne bi hotel prekršiti svoje molčečnosti. To se je tudi zgodilo in zato so ga 17. januarja letos zaprli v mestno ječo. Tega pripora, ki ga ne smatrajo kot ječo, temveč kot prisilno sredstvo, mu niso preveč otežkočili. Iz zapora lahko urejuje svoj časopis, lahko sprejema obiske, kolikor jih hoče, tudi ni navezan na jetniško hrano, ker se lahko sam z vsem oskrbuje. V zaporu bo ostal do 17. maja. Seveda to ne škodi ne njegovemu ugledu, ne nakladi časopisa.

(Ljudske novice)

Naša sta, četudi nam zažgo hišo...

Te spominske vrstice posvečam ob 10-letnici fašističnega terorja nad Brežani v dolini Kolpe, junaški ženi Franci Rupetovi — Marinčevi iz Vrta ob Kolpi.

Ta čas mineva deset let, odkar so fašisti, pobesneli sinovi stekle rimske volkulje, z nezasičanim terorjem strahovali brežane, mirno in srčno dobro ljudstvo, naseljeno v dolini Kolpe med Lazami in Bilpo, ki živi revno in preprosto že skozi stoletja, a je s svojim junaškim vzdržanjem v času narodnoosvobodilne borbe prispevalo svoj plemeniti delež k dokončni zmagi naših borcev, ki so se takrat junaško borili vse dotlej, dokler ni bila v dolini Kolpe likvidirana poslednja fašistična postojanka na tem prelepem koščku belokranjske deželice, ki zaradi svojih naravnih lepot slovi kot »slovenska Švic«. V tej dolini in pri teh dobrih ljudeh so premočni borci in aktivisti našli pri vseh hišah vselej nastežaj odprta vrata, brežani pa so od svojih skromnih pridelkov delili hrano s partizani.

Pomlad leta 1943 je bila težka preizkušnja za brežane. Vasi na Kočevskem so gorele, fašistične hajke so se vrstile druga za drugo, ljudje so zapuščali domove in se z živino vred umaknili v gozdove, kjer so se skrivali pred pobesnelimi fašisti, ki so požigali, bombardirali, pobijali in ropali vsepod, ka... so sunili. Z ženo sva zapustila službeno mesto na Kočevskem in se umaknili v

dolino Kolpe, k brežanom, kjer je bilo takrat že osvobodeno ozemlje, kontrolirano po partizanih. Fašistični komisar Ljubljanske pokrajine Emilio Grazioli je obema napisal odpustitveni dekret iz učiteljske službe brez pravice na pokojnino. Ker nama fašistična oblast v Kočevju ni mogla izročiti teh odpustitvenih dekretov, enostavno zaradi tega, kar naju fašisti niso več našli doma, so nam položili vso najino premočnino na dva kamiona in jo odpeljali iz vasi, knjige pa zažgali.

Četudi nama je fašistična zaplemba vzela vse, kar sva si privarčevala v dolgih 16 letih, se nisva počutila revna. Našla sva drug dom in gostoljubna srca v Marinčevi hiši, v hiši Franciinega moža Rudija, zidarja in sproletariziranega brežana, kjer je sedemčlanska družina mesece in mesece delila svojo skromno pogrnjeno mizo tudi z nama, brezdomcem in preganjanecema, saj so me fašisti iskali in hoteli na vsak način dobiti kot sekretarja vaškega odbora OF v vasi na Kočevskem, kjer sem služboval, preden sem bežal na osvobodeno ozemlje.

Nekajkrat so fašisti in njihove posamezne patrulje sunile tudi v Vrt ob Kolpi. Če je le bilo mogoče, sem se z ostalimi tovariši aktivisti umaknil na nasprotni breg Kolpe, k zavednim Gorščanom in k dragemu kumeku Ivetu ali h gorščekemu čevljarju Perici, kjer sem

vselej našel zatočišče, dokler se niso fašisti umaknili iz doline Kolpe. Dolgo se itak niso nikoli zadrževali na tem varnem ozemlju, kjer je izza vsakega grma in izza vsake skale prelazala nanje nabita partizanska puška.

Nekega jutra pa so fašisti že navsegodaj vdrl v dolino Kolpe. Prišli so tudi v Vrt.

Zbežati? Kam? Na nasprotnem bregu Kolpe so se istočasno pojavili Pavelčičevi ustaši. Obroč je bil sklenjen, mi pribiti v bajte, kjer smo se nahajali. Fašisti so pričeli ropati po vasi. Streljali so kokiši, iz hlevov vlekli telata in iz svinjakov prašiče, vlamljali so v zidanice nad vasjo, od prestrašenih ljudi v vasi pa zahtevali žganje in vino. Nastal je preplah, tem bolj, ker so se na planoti, visoko nad vasjo koncentrirali partizani in pričeli tolči po fašistih in ustaših.

Marinčevo hišo so dobesedno preplavili. Gospodarja ni bilo doma, ker je pred dnevi odšel na delo v sosedno vas, odkoder pa jo je potegnil v gozd, kakor hitro je zvedel, da se vasi bližajo fašisti. Na domovih so bile same ženske z otroci. Fašisti so grozili, da bodo požgali vse hiše, koder koli bodo našli skrritega možkega. Po njihovi sodbi so bili vsi možje in fantje v dolini Kolpe prikriti partizani. Nu, dosti se niso motili! Žene so na njihovo zahtevo nosile sestradanim fašističnim vojakom kruha in vina, samo da bi jih premotile, samo da bi ne zažgali njihovih domov.

Marinčeva Franica ni niti trenila z

očmi, ko je videla, da fašisti vdirajo v njeno klet, da prazni steklenec z žganjem in si z njim polnijo svoje čutnice. Iz sode v njeni kleti je teklo vino, nenehno je teklo, ker so ga fašisti prestrezali kar v čelade. Objemala je svojo preplašeno dečico, ki se je glasno jokalo stiskal k njej.

To divjanje fašistov je trajalo vsega skupaj kakih deset minut. A kakšno razdejavanje je povzročilo, o kakšno razdejavanje!

Izenada pa je komandant fašistične enice poklical vse vaščane predse in pred postrojeno fašistično soldatesko.

»Pet minut časa vam dam!« je divje rjovel nad preprostimi ljudmi, ki niso zakrivil nikogar drugega kakor to, da so bili tudi v tej uri težke preizkušnje samo ponosni in zavedni Slovenci. »V hišah imate skrite partizane in vaščane. Vse vemo! Dobro smo obveščeni o vsem! Pripeljite jih semkaj! Po petih minutah bomo izvršili temeljito preiskavo po vseh hišah. Kogar bomo našli skrtega v hiši, ga bomo na mestu ustrelili, hišo pa zažgali. Avanti!«

Tolmač, suh, pretegnjen podoficer z naočniki je komandantove besede prevedel zbranim vaščanom.

Kakor preplašene ovce so se umaknili brežani v svoje bajte. Četudi samo za pet minut, samo proč od teh strašnih ljudi, ki prinašajo pogin in smrt v to mirno vas. Samo proč...

Franica je odhitela v moje in ženo skrivališče, ki nama ga je njen mož Rudi že pred pol leta pripravil na pod-

Vinica nujno potrebuje šolsko poslopje

Ob nemškem napadu na Vinico dne 29. aprila 1944 je bila med drugim popolnoma porušena tudi šola. Od tega časa dalje Župančičev rojstni kraj nima šolske zgradbe. Tako osnovna šola kot nižja gimnazija se stiskata v štirih za-silnih prostorih, raztresenih po celi vasi. Ker so vsi razredi v privatnih hišah, ki niti malo ne ustrezajo šolskim prostorom v zdravstvenem in pedagoškem oziru, je učenje v takih prostorih prava muka tako za otroke kot za učiteljstvo.

Prvi dve učilnici sta v hiši številka 58. Med učilnicama je le 1,3 m širok hodnik, ločen od učnih prostorov samo s tanko leseno steno, tako da vsako količjak bolj glasno govorjenje v enem razredu moti drugi razred. Za oba razreda je samo eno stranišče in še do tega je dohod samo okrog poslopja, kar v slabem vremenu in mrazu ni prijetno. Drugi dve učilnici sta ena v hiši številka 30 in druga v hiši številka 12, to je v oddaljenosti dobrega pol kilometra od prvih dveh. Posledica tega je, da morajo predmetni učitelji 2 do 3 krat dnevno premeriti to razdaljo, kar je posebno v slabem vremenu neprijetno in nezdružljivo.

Učilnica v hiši št. 12 ima še direkten vhod s ceste. Kako je pozimi v taki učilnici, si lahko mislite. Kaj pogosto se dogodi, da učitelj, ki ima naslednji uro, kar na cesti čaka, da konča njegov prednik in mu da prostora v razredu.

Nič na boljšem niso učitelji in deca pri popoldanskem pouku osnovne šole. Popoldanski pouk traja po navadi do ene popoldan in tako morajo popoldančani čakati lepo na cesti, da se izprazni razred. Za zračenje ni več časa

Pogled na del Vinice po nemškem bombardiranju 29. aprila 1944

in je treba prebiti v zaduhlem prostoru včasih po pet ur. Ker so učilnice raztresene in v začasnih prostorih, ni nobenega igrišča za otroke, in tako nimajo druge prostora za odmor in telesno vzgojo kot cesti. S tem pa poleg drugega ovirajo čestni promet in obstoja nevarnost, da se zgodi kaka prometna nesreča.

Razumljivo je, da ob takih pogojih učni uspehi ne morejo biti zadovoljivi. Zato je skrajni čas, da se čimprej prične z gradnjo primerne šolske poslopja za osnovno šolo in nižjo gimnazijo. Če nam je količjak pri srcu zdravje in vzgoja mladine, se ne smemo ustrašiti ne sredstev ne naporov.

Kavčič Rudi